

**FAKULTA PRÁVNICKÁ
ZÁPADOČESKÉ
UNIVERZITY
V PLZNI**

**ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA PRÁVNICKÁ**

Diplomová práce

Zánik a vypořádání SJM v insolvenčním řízení

Miroslav Želinský

Plzeň 2015

Čestné prohlášení

„Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci zpracoval samostatně a že jsem vyznačil veškeré prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpal, způsobem ve vědecké práci obvyklým.“

V Plzni 27.3.2015

.....
Miroslav Želinský

Poděkování

Rád bych poděkoval především Mgr. Michaele Sigmundové, Ph.D., za odborné vedení, cenné rady a připomínky, které mi při zpracování této práce velmi pomohly, a její ochotu a velice vstřícný přístup po celou dobu vypracovávání práce.

Dále bych chtěl poděkovat Mgr. Ivaně Touschkové a Mgr. Karlu Touschkovi za poskytnutí praxe v oboru insolvenčního práva a probuzení hlubšího zájmu o obor insolvenčního práva, Mgr. Liboru Želinskému za korekturu práce a rodičům a blízkým za obětavou podporu během celého studia.

Seznam použitých zkratk

ABGB	Všeobecný zákoník občanský č. 946/1811 ř. z, ze dne 1.června 1811
ČR	Česká republika
InsO	Insolvenzordnung vom 5. Oktober 1994 (BGBl. I S. 2866)
InsZ	Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ze dne 30. března 2006
OSŘ	Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ze dne 4. prosince 1963
OSŘ1950	Zákon č. 142/1950 Sb., o řízení ve věcech občanskoprávních (občanský soudní řád), ze dne 25. října 1950
OZ	Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ze dne 3. února 2012
OZ1964	Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ze dne 26. února 1964
ŘKVO	Císařské nařízení č. 337/1914 ř. z., jímž se zavádí řád konkursní, řád vyrovnávací a řád odpůrcí, ze dne 10. prosince 1914
SJM	Společné jmění manželů
SRN	Spolková republika Německo
USA	Spojené státy americké
ZoPR1949	Zákon č. 265/1949 Sb., o právu rodinném, ze dne 7. prosince 1949
ZKV	Zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, ze dne 11. července 1991
ZVŘKVO	Zákon č. 64/1931 Sb., kterým se vydávají řády konkursní, vyrovnací a odpůrcí, ze dne 27. března 1931

Obsah

1. Úvod, popis práce, stanovení cíle a pracovní hypotézy	1
2. Historický vývoj manželského majetkového práva v souvislosti s insolvenčním řízením.....	4
2.1. Historický exkurz	4
2.2. Manželské majetkové právo a Všeobecný zákoník občanský ze dne 1.6.1811, č. 946 Sb. z. s.....	10
2.2.1. Historické pozadí vzniku ABGB a obecně o zákoníku.....	10
2.2.2. Manželské majetkové právo v ABGB.....	13
2.3. Manželské majetkové právo v právní úpravě konkursního řádu ze dne 25. 12. 1868, č. 1/1869 ř. z.	15
2.3.1. Vývoj konkursního práva	15
2.3.2. Obecně o konkurzním řádu	16
2.3.3. Manželské majetkové právo	17
2.4. Manželské majetkové právo v právní úpravě řádu konkursním, vyrovnávacím a odpůřčím ze dne 10. 12. 1914, č. 337/1914 ř. z.....	18
2.4.1. Obecně o řádu konkursním, vyrovnávacím a odpůřčím, historický kontext	18
2.4.2. Manželské majetkové právo	19
2.5. Manželské majetkové právo v právní úpravě zákona, kterým se vydávaly řády konkursní, vyrovnávací a odpůřčím ze dne 27. 3. 1931, č. 64/1931 Sb. z. a n.	20
2.5.1. Obecně o zákonu č 649/1931 Sb. z. a n.....	20
2.5.2. Manželské majetkové právo	21
2.5. Manželské majetkové právo v socialistických zákonících a v socialistickém konkursním právu.....	22
2.5.1. „Úpadek“ konkursního práva	22

2.5.2. Manželské majetkové právo	23
3. Společné jmění manželů v právní úpravě zákona o konkursu a vyrovnání	24
3.1. Obecně o zákonu o konkursu a vyrovnání	24
3.2. Právní úprava manželského majetkového práva v době ZKV	24
3.3. Zánik a vypořádání SJM v zákoně o konkursu a vyrovnání	26
3.3.1. Konkurs	26
3.3.2. „Incidenční spory“ a SJM.....	28
3.3.3. Vyrovnání	29
4. Zánik společného jmění manželů v souvislosti s úpadkem podle insolvenčního zákona.....	31
4.1. Obecně.....	31
4.2. Společné jmění manželů.....	31
4.3. Úpadek.....	32
4.4. Zánik SJM	33
4.5. Reorganizace	33
4.5.1. SJM v souvislosti s reorganizací	34
5. Vývoj společného oddlužení manželů.....	36
5.1. Oddlužení	36
5.2. Vývoj společného oddlužení manželů.....	38
5.2.1. Pojem.....	38
5.2.2. Vývoj společného oddlužení	39
6. Zánik společného jmění manželů při oddlužení a v konkursu	43
6.1. Zánik SJM při oddlužení	43
6.1.1. Zpeněžení majetkové podstaty	44
6.1.2. Zánik SJM při oddlužení zpeněžením majetkové podstaty.....	45
6.2. Zánik SJM v konkursu	46

6.2.1. Konkurs – pojem	46
6.2.2. Účinky prohlášení konkursu.....	47
6.2.3. Zánik společného jmění manželů v konkursu	49
7. Vypořádání společného jmění manželů na základě dohody a formou soudního rozhodnutí.....	52
7.1. Vypořádání SJM na základě dohody	53
7.1.1. Přechod oprávnění a předpoklady k uzavření dohody	53
7.1.2. Náležitosti dohody o vypořádání SJM	54
7.2. Vypořádání SJM formou soudního rozhodnutí	56
8. Srovnání současné české právní úpravy s právní úpravou USA a SRN	59
8.1. Účel srovnání a jeho cíl v této práci	59
8.2. Právní úprava USA.....	59
8.3. Právní úprava SRN	61
9. Závěr.....	64
10. Resumé	66
11. Seznam použitých zdrojů	67
11.1. Bibliografické zdroje.....	67
11.2. Odborné články, vědecké práce a internetové zdroje.....	68
11.3. Legislativní zdroje.....	70
11.4. Judikatura	70

1. Úvod, popis práce, stanovení cíle a pracovní hypotézy

Tato práce popisuje společné jmění manželů v souvislosti s insolvenčním zákonem. Vzhledem k tomu, že v současné době dochází k velkému počtu úpadků a v souvislosti s nimi jsou často zasažena společná jmění manželů, čímž dochází k průnikům těchto právních institutů, jde o velice aktuální téma.

Při zvažování výběru práce autor přihlédl k vhodnému časovému období, kdy měl výjimečnou příležitost pro rozbor dané problematiky způsobenou uplynutím relativně krátkého časového úseku od přijetí dvou zásadních předpisů, a to občanského zákoníku č. 89/2012 Sb., a tzv. revizní novely insolvenčního zákona č. 294/2013 Sb., kterou byl na základě analýzy šestiletého fungování předchozích insolvenčních řízení podstatně změněn zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení. Cílem práce je podrobný rozbor jednotlivých způsobů řešení úpadku po revizní novele a jejich současná jednotlivá specifika mající vliv na zánik a vypořádání SJM. Autor si klade za cíl mj. vytvořit publikaci, v níž bude přehledně a uceleně popsána tato problematika, neboť se při zpracovávání této práce neseťkal s příliš mnoha prameny zaměřujícími se na SJM v insolvenčním řízení, žádný z nich pak s výjimkou několika odborných článků nebyl publikován po účinnosti revizní novely (po 1.1.2014).

Podstatným motivem a dílčím cílem práce bylo též podrobné zpracování vývoje manželského majetkového práva v českých zemích v souvislosti s jednotlivými konkursními předpisy, neboť se autor domnívá, že hlubší zaměření na tuto tematiku a její zpracování v České republice dosud chybí, dosavadní publikace věnující se vývoji konkursních řízení jsou většinou obecné a na manželské majetkové právo se nezaměřují; autor proto měl ambice zmapovat vývoj se zaměřením na manželské majetkové právo v souvislosti s historickými konkursními předpisy. Neméně silným motivem pro autora byla možnost v této práci popsat vývoj společného oddlužení manželů zejména s ohledem na judikaturu z období před revizní novelou, kdy soudy v podstatě vytvořily nový právní institut, neboť společné oddlužení manželů nebylo zakotveno v zákoně, a současný institut společného oddlužení manželů a jeho vliv na zánik

a vypořádání SJM. V neposlední řadě pak autor při výběru zvolil téma, které mu je blízké pro jeho střetávání s tématem v rámci praxe v kanceláři insolvenčního správce.

První kapitola práce se zaměřuje na komplexní vývoj manželského majetkového práva v souvislosti s insolvenčním řízením, přičemž se autor domnívá, že pro výstižné zmapování historie této oblasti je třeba zmínit již římské právo, na jehož základě stojí celá kontinentální právní kultura, a přes středověké manželské právo se zaměřit především na Všeobecný zákoník občanský, který jednak v českých zemích platil po dobu téměř 150 let a všechny konkursní řády přijaté za jeho účinnosti z něj tak musely vycházet. Za druhé jsou některá ustanovení týkající se zániku a vypořádání manželského majetkového společenství zakotvena přímo v ABGB, a tak jej nebylo možné opominout, třebaže v zadání práce se počítalo s počátkem popisu vývoje až s popisem konkursního řádu z roku 1869. Podle názoru autora z důvodů výše uvedených a vyplývajících z kapitoly věnující se ABGB jej zkrátka nebylo možné opominout, pokud je cílem zmapovat vývoj skutečně kvalitně.

V dalších částech práce je rozebrán zánik a vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví manželů, respektive společného jmění manželů, v souvislosti se zákonem o konkursu a vyrovnání a v souvislosti s insolvenčním zákonem a implicitně jejich srovnání vyplývající z popisu jednotlivých institutů. V těchto částech je vždy proveden podrobný rozbor jednotlivých způsobů řešení úpadku a jejich jednotlivá specifika mající vliv na zánik a vypořádání SJM.

V reakci na revizní novelu nelze opominout ani judikaturní vývoj společného oddlužení manželů a jeho současnou podobu dle insolvenčního zákona, neboť zavedení společného oddlužení manželů má vliv pro účely této práce mj. na to, zda se bude anebo nebude provádět vypořádání SJM při oddlužení zpeněžením majetkové podstaty.

V závěru práce je proveden exkurs do právních úprav Spojených států amerických a Spolkové republiky Německa.

Při zpracování této diplomové práce budou využity nejrůznější výzkumné metody a techniky. Stěžejní metodou bude studium a analýza specializované literatury a dalších odborných pramenů, především legislativy a komentářů k ní, důvodových zpráv k zákonům a odborných periodik.

Jak již bylo řečeno, tato práce se zaměří na to, jakým způsobem zákonodárce upravoval řešení dluhů nabytých během manželství v insolvenčním řízení v minulosti, jakým způsobem dnes a zda je právní úprava dostatečná. Vzhledem k tomu, že před revizní novelou nebylo legislativní řešení díky absenci současného institutu společného oddlužení manželů kompletní (právní úprava konkursu s ohledem na SJM dostačující byla), bylo nutné tuto absenci řešit soudní judikaturou za pomoci subsidiárního využití OSŘ. V důsledku nevyhovujícího stavu pak byla přijata revizní novela insolvenčního zákona, aby situaci zlepšila, posílila právní jistotu a odstranila legislativní nedostatky.

Po přijetí novely se však v tomto ohledu situace výrazně zlepšila, a proto pro účely této práce bude stanovena pracovní hypotéza, jejímž obsahem je tvrzení, že InsZ v účinném znění řeší problematiku zániku a vypořádání SJM dostatečně, předvídá různé potenciální situace, které mohou nastat s ohledem na konkrétní způsob řešení úpadku a další vývoj insolvenčního řízení, a v neposlední řadě v některých případech zjednodušuje postup insolvenčního správce (např. souhlas obou manželů se zahrnutím veškerého majetku do SJM pro účely zpeněžení nebo pohlížení na oba manžele jako na jednoho dlužníka), který nemusí provádět vypořádání, respektive pracovat s dvěma schválenými splátkovými kalendáři. Dá se tedy předpokládat, že minimálně s ohledem na institut SJM v insolvenčním řízení byla revize insolvenčního zákona správným krokem.

2. Historický vývoj manželského majetkového práva v souvislosti s insolvenčním řízením

2.1. Historický exkurs

Současné pojetí rodiny a rodinného práva je důsledkem dlouhodobého vývoje. V pojetí římského práva byla rodina chápána jinak než dnes, neboť v dnešním pojetí lze rodinu (ačkoliv současný právní řád pojem „rodina“ nedefinuje) označit jako trvalé soužití osob a jejich osobní a majetkové společenství, kdy práva a povinnosti manželů jsou rovná.¹ Římské právo však chápalo rodinu (*familia*) především jako jednotu osob a majetku, v níž dominantní postavení zaujímal otec rodiny (*pater familias*). Tímto otcem rodiny mohl být pouze muž, dospělý (starší 14 let) nositel římského občanství, který nebyl právně svázán se svoji původní rodinou, což znamenalo, že jeho původní *pater familias* zemřel anebo jím byl emancipován. Aby se mohl stát otcem rodiny, musel tento muž současně za splnění výše popsaných podmínek uzavřít manželství.

Pater familias disponoval třemi okruhy práv a povinností. První okruh představovala tzv. *manus*, což byla moc nad manželkou, která znamenala naprostou podřízenost (osobní i majetkoprávní) manželky ve prospěch otce rodiny. Římské právo rozlišovalo manželství na tzv. přísné (*matrimonium cum manu*) a manželství tzv. volné (*matriominum sine manu*). V případě manželství přísného byla manželka vždy osobně i majetkově podřízena manželovi (byla v postavení tzv. *alieni iuris* – nesvéprávná, podléhající moci cizího práva), případně otci rodiny tohoto manžela za předpokladu, že manžel dosud podléhal moci svého otce (nebo jeho otce). Co se týče manželství volného, v něm s uzavřením manželství nepřešla moc otcovská na moc manželskou (nevznikl žádný *manus*), a manželka tak s uzavřením manželství stále zůstávala v původní moci svého otce a v případě kolize byl manžel nucen ustoupit moci manželčina

¹ HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., WESTPHALOVÁ, L. a kol.; *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 2-5. ISBN 978-80-7400-503-9.

otce.² Je však třeba říci, že v případě uzavírání volného manželství mohla žena být v postavení *sui iuris* (svéprávnost, osoba s právní subjektivitou) a to tehdy, pokud její *pater familias* zemřel.

Dalšími dvěma okruhy práv a povinností, jimiž *pater familias* disponoval, byly tzv. otcovská moc (*pater potestas*), díky níž otec rodiny ovládal svoje děti, a tzv. *mancipium*, což byl institut spočívající v ovládnutí osob, které se v moci otce rodiny nacházely dočasně. Jednalo se především o otroky, pachatele deliktů, kteří měli poškozenému nahradit škodu, a o insolventní dlužníky, kteří v rodině museli např. dočasně sloužit.

Co se tedy týče majetkového práva, manželka měla zcela odlišné postavení než dnes. V klasickém období byla vždy někomu zcela podřízena, ať už v rámci *manūs* svému manželovi či jeho otci rodiny v případě manželství přísného anebo svému otci v případě manželství volného. Manželka v přísném manželství nemohla vlastnit majetek a i veškerá její aktiva tedy připadala do vlastnictví *patris familias*.³ S vývojem římského práva však později mohla žena dosáhnout postavení *sui iuris* v případě smrti svého *patris familias*.⁴ Ženy v postavení *sui iuris* sice mohly následně uzavírat závazky, avšak některé věci⁵ musely být schváleny poručníkem. Již římské právo znalo tradiční institut věna, který nebyl povinný, avšak bylo zvykem, aby žena (byla-li v postavení *sui iuris*) anebo de facto její *pater familias* věno do manželství přinášela.⁶

Evropská právní kultura byla krom římského práva, z něhož v podstatě vychází (podobnost je samozřejmě místy větší či menší), významně ovlivněna právem kanonickým. Podle Vojáčka, Schelleho a Tauchena „učení katolické

² KINCL, J., URFUS, V., SKŘEJPEK, M., *Římské právo*, 2. vydání, Praha: C. H. Beck 1995, s. 133-134. ISBN 80-7179-031-1.

³ VOJÁČEK, L., SCHELLE, K., TAUCHEN, J. a kol., *Vývoj soukromého práva na území českých zemí*, 1. díl, 1. vydání, Brno: Masarykova univerzita 2012, s. 502-503. ISBN 978-80-210-6006-7.

⁴ STARÁ, I., *Několik poznámek k proměnám majetkového práva mezi manžely* [online]. Dny práva, Brno: Masarykova univerzita 2010, s. 3 [cit. 18.11.2014]. Dostupné z:

[http://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2010/files/prispevky/08_promeny/Stara_Ivana_\(387_1\).pdf](http://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2010/files/prispevky/08_promeny/Stara_Ivana_(387_1).pdf).

⁵ Ženy v postavení *sui iuris* mohly uzavírat závazky pouze ve věcech, které nebyly věcmi tzv. *mancipačními* (např. nemovitě věci, otroci, domácí zvířata) a ke kterým nebylo třeba souhlasu poručníka.

STARÁ, I., *Několik poznámek k proměnám majetkového práva mezi manžely* [online]. Dny práva, Brno: Masarykova univerzita 2010, s. 4 [cit. 18.11.2014]. Dostupné z:

[http://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2010/files/prispevky/08_promeny/Stara_Ivana_\(387_1\).pdf](http://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2010/files/prispevky/08_promeny/Stara_Ivana_(387_1).pdf).

⁶ VOJÁČEK, L., SCHELLE, K., TAUCHEN, J. a kol., *Vývoj soukromého práva na území českých zemí*, 1. díl, 1. vydání, Brno: Masarykova univerzita 2012, s. 503. ISBN 978-80-210-6006-7.

*církyve totiž od počátku napomáhala urychlovat proces vzniku monogamie a do značné míry také hrálo úlohu sjednocujícího činitele při vzniku a rozvoji manželských a rodinných institucí u většiny národů v Evropě.*⁷ Pozice církve jakožto hlavního determinanta norem manželského práva se měnila s historickými změnami v postavení církve. Rozhodujícího vlivu nejen na oblast manželského práva církev dosáhla po své legalizaci ediktem milánským z roku 313 našeho letopočtu a po roce 391, kdy císař Theodosius zakázal ostatní náboženství a církev se tak dostala do pozice jediné státem uznané církve.

Hlavními principy, které vnesla církev do manželských vztahů, byly svátostná povaha manželství, nerozlučitelnost manželství a především monogamie. U pokřtěných osob (kterých bylo stále více s rozšiřováním křesťanství) mohlo nově manželství vzniknout pouze tehdy, pokud bylo přeměněno ve svátost. Svátost (*sacramentum*) je podle křesťanské nauky slavnostním křesťanským obřadem, který zprostředkovává Boží vůli,⁸ a pro uzavření manželství bylo tedy nezbytné dodržet určitou formu. Církev důsledně odlišovala smluvní stránku manželství, kterou často ponechávala právu světskému, a stránku svátostnou, v níž si nárokovala veškerou jurisdikci (vznik manželství, platnost manželství, trvání manželství).⁹ Nerozlučitelnost manželství byla původně velice striktní, křesťanství původně zakazovalo opětovné sňatky vdovců a vdov, avšak toto pravidlo bylo postupně zmírňováno.¹⁰

Jak již bylo řečeno, manželské právo spadalo výlučně do jurisdikce církve, která stanovila překážky bránící v uzavření manželství (např. jiné manželství, nedostatečný věk, impotence nebo příbuzenství v přímé linii), aby zabránila vzniku manželství, která by mohla být rozloučena. V této souvislosti církev zavedla tzv. *dispens*, což byl institut, který umožňoval papeži možnost povolit výjimku při existenci výše popsaných překážek. Postupně i pod vlivem humanismu, reformace a dalších společenských změn docházelo stále k uvolňování striktních pravidel kanonického práva až po jeho současnou podobu.

⁷ VOJÁČEK, L., SCHELLE, K., TAUCHEN, J., *Vývoj soukromého práva na území českých zemí*, 1. díl, 1. vydání, Brno: Masarykova univerzita 2012, s. 502-503, ISBN 978-80-210-6006-7.

⁸ HRDINA, A., *Kanonické právo*, EUROLEX BOHEMIA s.r.o., Praha: 2002, s. 270, ISBN 80-86432-26-2.

⁹ KLABOUC, J., *Manželství a rodina v minulosti*, Praha: Orbis, 1962, s. 64-65.

¹⁰ VOJÁČEK, L., SCHELLE, K., TAUCHEN, J. a kol., *Vývoj soukromého práva na území českých zemí*, 1. díl, 1. vydání, Brno: Masarykova univerzita 2012, s. 505. ISBN 978-80-210-6006-7.

Kanonické právo také naráželo se vznikem a rozvojem moderních států a právních řádů na předpisy, které často zrušily nebo výrazně omezily církevní příslušnost v církevních věcech.¹¹

V českých zemích nacházíme první psaná pravidla manželského práva v Dekretech Břetislavových z roku 1039. Tato právní úprava v souladu s obecnými principy kanonického práva přiřadila manželství zcela pod kontrolu církve a zakotvila principy monogamie a nerozlučitelnosti manželství za života manželů. Cizoložství žen bylo stíháno a rozhodování sporů mezi manžely bylo svěřeno církevním soudům, tehdy ještě za použití ordálů.¹² Nerozlučitelnost manželství postupem času zmírnilo zavedení systému manželských překážek a také vliv protestantismu, který umožňoval rozvody.¹³ Postavení ženy v manželství bylo zcela podřízené.

Co se týče manželského práva majetkového, osobou, která disponovala majetkem, byl muž. Středověké právo však znalo institut věna, což byl institut, který pomáhal muži k zabezpečení rodiny. Věno, jenž bylo tvořeno jakýmkoliv majetkem, penězi nebo statky, přinášela do manželství vždy žena (případně někdo třetí z ženiny původní rodiny),¹⁴ avšak v manželství s ním již stejně jako s veškerým majetkem disponoval muž. Specifickým typem věna pak bylo věno vdovské, které mělo sloužit k zabezpečení ovdovělé ženy pro případ smrti manžela.¹⁵ Výše vdovského věna byla obvykle dvaapůlkrát vyšší než výše věna nevěstina. Co se týče prostředků k zajištění práva manželky na vdovské věno, obvykle se užívalo zřízení zástavního práva ve prospěch manželky nebo zápisu do zemských desek.¹⁶ Na věno měla žena zákonný nárok, rodina mohla odmítnout jej poskytnout pouze v přesně stanovených případech daných obyčejovým právem, což byly případy, kdy se provdala bez souhlasu rodiny nebo v případě, že ztratila

¹¹ VOJÁČEK, L., SCHELLE, K., TAUCHEN, J. a kol., *Vývoj soukromého práva na území českých zemí*, 1. díl, 1. vydání, Brno: Masarykova univerzita 2012, s. 510. ISBN 978-80-210-6006-7.

¹² MALÝ, K. a kol., *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*, 3. Přepřacované vydání, Praha: Linde 2003, s. 124. ISBN 80-7201-433-1.

¹³ VOJÁČEK, L., SCHELLE, K., TAUCHEN, J. a kol., *Vývoj soukromého práva na území českých zemí*, 1. díl, 1. vydání, Brno: Masarykova univerzita 2012, s. 511. ISBN 978-80-210-6006-7.

¹⁴ Tamtéž.

¹⁵ Tamtéž.

¹⁶ Zemské desky sloužily k vedení evidence majetku šlechtických rodů, zapisovalo se do nich vlastnictví pozemků a dalších nemovitých věcí, aby je bylo možné dědit. Z desek zemských se postupně vyvinuly pozemkové knihy.

panenství již před svatbou. Výše věna byla určena na základě svatební smlouvy a věno mohl ženich vymáhat soudní cestou u církevního soudu.¹⁷ Žena ve středověkém manželském právu však požívala ochrany před vynuceným nebo neuváženým vzdáním se věna vdovského ve prospěch manžela, neboť byla považována za osobu bez svobody rozhodování, a tak každý majetkoprávní úkon učiněný ve prospěch manžela byl považován za neplatný, pokud se jej žena dovolala. Podle Karla Malého „*stačilo, aby žena prohlásila, že cokoliv učinila, učinila jako vězeň muže svého, a darování nebo vzdání se věna bylo neplatné.*“¹⁸

Středověké majetkové právo dále znalo tzv. *nedíl*, což byl institut majetkového společenství, jehož účastníci byli vzájemně příbuzní, kteří vlastnili ideální individuálně neurčené podíly, podíleli se na výnosu, avšak svým podílem sami nedisponovali s výjimkou hlavy nedílu, který o majetku rozhodoval. Účelem nedílu byla snaha zabránit panovníkovi uplatňovat odúmrtní právo na majetek. Podle rozhodující osoby byly známy nedíly otcovské, dědovské, bratrské, strýcovské a zvláštním typem nedílu byl nedíl mateřský, jenž byl tvořen vdovou a jejími dětmi s tím, že majetek tohoto nedílu byl nabyt vdovským věnem po manželově smrti.¹⁹ Nedíly byly zakázány v Obnoveném zřízení zemském z roku 1627, a tak zanikly.

S postupným vývojem dějin docházelo k různým, nástupem protireformace ne však příliš úspěšným (církve nakonec své učení potvrdila na Tridentním koncilu v letech 1545-1563), pokusům o změnu pravidel v manželských vztazích, avšak k zásadním změnám došlo až za vlády osvícených panovníků Marie Terezie a Josefa II.²⁰

Prvními zásahy do oblasti manželského práva z této doby byla nařízení císařovny Marie Terezie o zasnoubení a manželství osob nezletilých ze dne 12. dubna 1753 a nařízení o zasnoubení a manželství vojenských důstojníků ze dne 8. května 1756. Po nástupu Josefa II. na trůn docházelo k dalším velice významným

¹⁷ MALÝ, K. a kol., *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*, 3. přepracované vydání, Praha: Linde 2003, s. 125. ISBN 80-7201-433-1.

¹⁸ Tamtéž.

¹⁹ MALÝ, K. a kol., *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*, 3. přepracované vydání, Praha: Linde 2003, s. 127-128. ISBN 80-7201-433-1.

²⁰ VOJÁČEK, L., SCHELLE, K., TAUCHEN, J. a kol., *Vývoj soukromého práva na území českých zemí*, 1. díl, 1. vydání, Brno: Masarykova univerzita 2012, s. 512. ISBN 978-80-210-6006-7.

změnám v oblasti manželského práva, čímž začalo docházet k přesunu otázek manželství do státní jurisdikce, které vyvrcholily přijetím Všeobecného občanského zákoníku. 13. října roku 1781 byl vydán Toleranční patent, který byl velkým milníkem nejen v manželských věcech, neboť povolil činnost evangelických církví a umožnil uzavírání manželství mezi katolíky a evangelíky, což dříve možné nebylo. Josef II. dále vydal o rok později nařízení, kterým zrušil závaznost zasnub dle kanonického práva.

Další úpravou, jež omezila působnost církve, byl Manželský patent z 16. ledna 1783, který přenesl rozhodování v manželských sporech z církevních soudů na státní soudy.²¹ V souvislosti s přijetím tohoto patentu se dokonce uvažovalo o zrušení církevních sňatků a zavedení povinných sňatků civilních, avšak tento návrh dolnorakouské zemské vlády nakonec nebyl vzat v potaz a forma církevních sňatků byla zachována.²² Manželský patent stále ještě respektoval odlišnosti jednotlivých církví,²³ a proto přinášel různou úpravu manželského práva pro příslušníky různých vyznání.²⁴ Z kanonického práva přijal nerozlučitelnost manželství, katolíkům tedy dovoľoval pouze tzv. rozvod od stolu a lože (formálně nedocházelo k rozluce manželství, avšak manželé spolu nemuseli žít), zatímco evangelíkům byly rozvody dovoleny (v případech manželství mezi katolíkem a evangelíkem rozvody povoleny nebyly). Židovská manželství Manželský patent neupravoval, ty byly upraveny až v roce 1791. Co se týče překážek uzavření manželství, patent za první převzal některé překážky vycházející z kanonického práva a za druhé zavedl některé překážky nové, takže systém překážek se přesně nekryl. Z tohoto důvodu se často stávalo, že duchovní odmítali provdat snoubence, kteří sice splnili všechny zákonné podmínky, avšak

²¹ Tamtéž.

²² MŇUKOVÁ, K., *Církevní a civilní forma manželství v 19. A 20. Století* [online]. Brno: Masarykova univerzita 2011, s. 29 [cit. 12.12.2014] Dostupné z: http://is.muni.cz/th/152784/ff_m/DP_K.Mnukova.pdf.

²³ Toleranční patent uznal následující vyznání: katolické, židovské, pravoslavné nebo evangelické. Být bez vyznání Toleranční patent ani později Všeobecný občanský zákoník neumožňoval. DVOŘÁK, J., MALÝ, K. a kol., *200 let Všeobecného občanského zákoníku*, Praha: Wolters Kluwer 2011, s. 403, ISBN 978-80-7357-753-7.

²⁴ VOJÁČEK, L., SCHELLE, K., TAUCHEN, J. a kol., *Vývoj soukromého práva na území českých zemí*, 1. díl, 1. vydání, Brno: Masarykova univerzita 2012, s. 512. ISBN 978-80-210-6006-7.

díky existenci nějaké další překážky z kanonického práva nesplnili v očích kněze všechny náležitosti.²⁵

2.2. Manželské majetkové právo a Všeobecný zákoník občanský ze dne 1.6.1811, č. 946 Sb. z. s.

2.2.1. Historické pozadí vzniku ABGB a obecně o zákoníku

Prvním kodexem, který lze nazvat skutečně moderním zákoníkem, byl Všeobecný zákoník občanský (Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch) vyhlášený císařem Františkem I. 1.6.1811. ABGB, jenž je jedním z historicky prvních takto komplexních kodexů (spolu s francouzským Code civil), výrazně ovlivnil vývoj soukromého práva v evropském právním prostoru.²⁶ O významu Všeobecného zákoníku občanského ostatně svědčí i to, že v českých zemích (na Slovensku platilo uherské zvykové právo), ač novelizován, platil až do roku 1950 a v Rakousku platí dodnes. Zákoník vycházel z tzv. přirozenoprávní teorie a svými přelomovými ustanoveními „vytvořil předpoklady pro osvobození člověka v oblasti občanské svobody, rovnosti a stal se výrazným právním nástrojem (hybatelem) pro následný, byť postupný vznik občanské společnosti.“²⁷

ABGB vycházel z římského práva, což je vidět na právních zásadách upravených v ABGB, které sice vycházejí z přirozenoprávního učení, nicméně valné většině z nich již dalo římské právo základ.²⁸ Současně lze říci, že přirozenoprávní teorie byla velice ovlivněna recepcí římského práva, avšak je třeba říci, že nejen recepcí římského práva.²⁹

Dalším determinantem ovlivňujícím ABGB byl Koldínův zákoník práv městských i Obnovené zřízení zemské³⁰, avšak nejvíc byl ABGB ovlivněn

²⁵ VOJÁČEK, L., SCHELLE, K., TAUCHEN, J. a kol., *Vývoj soukromého práva na území českých zemí*, 1. díl, 1. vydání, Brno: Masarykova univerzita 2012, s. 513. ISBN 978-80-210-6006-7.

²⁶ DVOŘÁK, J., MALÝ, K. a kol., *200 let Všeobecného občanského zákoníku*, Praha: Wolters Kluwer 2011, s. 21, ISBN 978-80-7357-753-7.

²⁷ DVOŘÁK, J., MALÝ, K. a kol., *200 let Všeobecného občanského zákoníku*, Praha: Wolters Kluwer 2011, s. 22, ISBN 978-80-7357-753-7.

²⁸ VOJÁČEK, L., SCHELLE, K., TAUCHEN, J. a kol., *Vývoj soukromého práva na území českých zemí*, 1. díl, 1. vydání, Brno: Masarykova univerzita 2012, s. 27. ISBN 978-80-210-6006-7.

²⁹ Tamtéž.

³⁰ DVOŘÁK, J., MALÝ, K. a kol., *200 let Všeobecného občanského zákoníku*, Praha: Wolters Kluwer 2011, s. 23, ISBN 978-80-7357-753-7.

přirozenoprávní teorií.³¹ Zákon vycházel z přirozených práv, poprvé bylo v zákoně zakotveno, že „každý člověk má vrozená, již rozumem poznatelná práva, a jest ho tedy považovat za osobu“ (§ 16). ABGB kladl důraz na osobnost každého člověka jako přirozené lidské bytosti a neřešil již jeho příslušnost k určitému stavu, dále zakotvoval představy o neomezeném vlastnictví (§ 354), autonomii vůle (§ 869) a další moderní právní instituty, současně kladl důraz na bezelsnost, poctivost a dobrou víru při právních jednáních.³² ABGB měl 1502 paragrafů, byl členěn na úvod a další tři díly (O osobním právu, O právu k věcem a O ustanoveních společných právům osobním a k věcem) a platil pro celé území rakouského císařství kromě Zemí koruny uherské.

Požadavky na kodifikaci soukromého práva započaly již za vlády Marie Terezie, která vytvořila dvě kodifikační komise (kompilační a revizní), které byly později sloučeny. Komise vypracovaly návrh tereziánského zákoníku *Codex Theresianus* a později návrh tzv. *von Hortenova zákoníku*, avšak ani jeden nebyl Marií Terezií schválen díky značnému vlivu římského práva a také proto, že návrhy byly značně obsáhle a obtížně použitelné v praxi (zejména *Codex Theresianus*).³³ Práce byly obnoveny za Josefa II. a první část *von Hortenova* návrhu, což byl v podstatě první díl Všeobecného občanského zákoníku³⁴, vstoupila v platnost v roce 1787 jako „josefínský zákoník“.³⁵ Zákoník se skládal z pěti částí, přičemž první dvě obsahovaly obecná ustanovení, zbývající části se týkaly vztahů mezi rodiči a dětmi a postavení sirotku a tzv. osob marnotratných. Součástí „josefínského zákoníku“ byl i dříve přijatý manželský patent a patent o dědické posloupnosti a zákoník dále zrovnoprávnil postavení manželských a nemanželských dětí.³⁶

³¹ MALÝ, K. a kol., *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*, 3. přepracované vydání, Praha: Linde 2003, s. 202. ISBN 80-7201-433-1.

³² DVOŘÁK, J., MALÝ, K. a kol., *200 let Všeobecného občanského zákoníku*, Praha: Wolters Kluwer 2011, s. 23, ISBN 978-80-7357-753-7.

³³ DVOŘÁK, J., MALÝ, K. a kol., *200 let Všeobecného občanského zákoníku*, Praha: Wolters Kluwer 2011, s. 42, ISBN 978-80-7357-753-7.

³⁴ VOJÁČEK, L., SCHELLE, K., TAUCHEN, J. a kol., *Vývoj soukromého práva na území českých zemí*, 1. díl, 1. vydání, Brno: Masarykova univerzita 2012, s. 513. ISBN 978-80-210-6006-7.

³⁵ DVOŘÁK, J., MALÝ, K. a kol., *200 let Všeobecného občanského zákoníku*, Praha: Wolters Kluwer 2011, s. 43, ISBN 978-80-7357-753-7.

³⁶ DVOŘÁK, J., MALÝ, K. a kol., *200 let Všeobecného občanského zákoníku*, Praha: Wolters Kluwer 2011, s. 408, ISBN 978-80-7357-753-7.

Kodifikační práce dále pokračovaly i po přijetí výše popsaného zákona, zde je třeba zmínit značný přínos profesorů Karla Martiniho a Franze Zeillera, a tak Všeobecný zákoník občanský úspěšně vstoupil v platnost 1.června 1811, účinný byl od 1.ledna 1812.

Co se týče oblasti manželského práva, bylo již řečeno, že reforma manželského práva v zemích rakouských počala již patentem císaře Josefa II. č. 117 ze dne 16. 1. 1783. Tento předpis ponechal církevní formu sňatků (ačkoliv se navrhovalo zavedení povinných sňatků civilních), nicméně vyjmul manželské spory z kompetence církevních orgánů. Tretera tuto podstatnou změnu v pojetí manželského práva shrnuje tak, že patent „(...) zrušil přímou účinnost kanonických předpisů i židovského práva ve světské oblasti.“³⁷ Přes tyto změny byla společnost v Rakousku osmnáctého a počátku devatenáctého století stále velice silně katolicky orientována, a tak byla do ABGB zařazena i některá ustanovení kanonického práva.³⁸ Jako příklad lze uvést požadavek na veřejnou formu uzavření sňatku, povolení tzv. rozvodu od stolu a lože nebo zavedení některých typicky kanonicko-právních překážek pro uzavření manželství do světského civilního práva (např. překážka jiného manželství, překážka vyššího svěcení a slavných slibů řeholních, překážky příbuzenství a švagrovství, překážka cizoložství atd.).³⁹

Zákoník vycházel z předpokladu, že každý občan je příslušníkem jedné z několika církví uznaných tolerančním patentem (být bez vyznání nebylo občanům umožněno), a tak vytvořil trojí režim manželského majetkového práva podle jejich náboženské příslušnosti, a to pro katolíky, pro křesťany jiných vyznání než katolického a pro židy.⁴⁰

³⁷ TRETERA, J. R., *Stát a církev v České republice*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002, s. 25, ISBN 80-7192-455-5.

³⁸ DVOŘÁK, J., MALÝ, K. a kol., *200 let Všeobecného občanského zákoníku*, Praha: Wolters Kluwer 2011, s. 402, ISBN 978-80-7357-753-7.

³⁹ DVOŘÁK, J., MALÝ, K. a kol., *200 let Všeobecného občanského zákoníku*, Praha: Wolters Kluwer 2011, s. 404, ISBN 978-80-7357-753-7.

⁴⁰ DVOŘÁK, J., MALÝ, K. a kol., *200 let Všeobecného občanského zákoníku*, Praha: Wolters Kluwer 2011, s. 403, ISBN 978-80-7357-753-7.

2.2.2. Manželské majetkové právo v ABGB

Jak již bylo v textu uvedeno, ABGB lze považovat za první historicky moderní civilní kodex na našem území, a to i z toho důvodu, že zavedl několik do té doby neznámých, avšak klíčových právních institutů; poprvé byla zavedena úprava dosud chybějících majetkových vztahů mezi manžely a poprvé tak lze hovořit o manželském majetkovém právu,⁴¹ což je termín užívaný již v moderní právní terminologii. Režim manželského majetkového práva byl dvojitý, a to režim zákonný a režim smluvní. Zákonný režim byl uplatňován subsidiárně, tedy v případě, kdy nebyly mezi manželi uzavřeny tzv. svatební smlouvy, které upravily majetkové poměry manželů odlišně od dikce zákona.

ABGB sice vycházel z nerovnoprávného postavení muže a ženy v manželství, což bylo přímo zakotveno v § 91,⁴² avšak opustil středověkou zásadu, že žena nemůže mít vlastní majetek. Uzavřením sňatku primárně nevznikalo jednotné společenství majetku,⁴³ jak je tomu podle současné právní úpravy, a každý z manželů si tak ponechal vlastnická práva k věcem nabytým před uzavřením manželství jakož i k věcem nabytým v průběhu manželství. Výše uvedená nerovnoprávnost mezi mužem a ženou se projevovala i v domněnce vlastnictví muže, což znamenalo, že v případě pochybností o tom, kdo vlastnictví skutečně nabyt, byl za nabyvatele, a tedy i vlastníka, považován muž. Domněnka vlastnictví muže se neužívala v případech týkajících se nemovitých věcí, neboť tam bylo k nabytí třeba zápisu do pozemkových knih.⁴⁴ Z podřízeného postavení ženy dále vychází i § 1238, který stanoví, že pokud manželka neodporuje, má se za to, že dala souhlas manželovi jako svému zákonnému zástupci ke správě jejího výhradního jmění. Došlo-li k nabytí majetku manžely společně, manželé se stali spoluvlastníky v režimu ideálního spoluvlastnictví.⁴⁵

⁴¹ DVOŘÁK, J., MALÝ, K. a kol., *200 let Všeobecného občanského zákoníku*, Praha: Wolters Kluwer 2011, s. 408, ISBN 978-80-7357-753-7.

⁴² „Muž je hlava rodiny. V této vlastnosti přísluší mu obzvláště právo vésti domácnost; náleží mu však také závazek, aby poskytoval manželce podle svého jmění slušnou výživu a zastupoval ji ve všech případech,“ ABGB, § 91.

⁴³ „Manželský svazek sám nezakládá ještě společenství statků mezi manžely. K tomu je potřebí zvláštní smlouvy, jejíž rozsah a právní forma posuzuje se podle § 1177 a § 1178 předchozí hlavy,“ ABGB, § 1233.

⁴⁴ BIČOVSKÝ, J., *Bezpodílové spoluvlastnictví manželů*, Praha: Orbis, 1978, s. 13.

⁴⁵ DVOŘÁK, J., MALÝ, K. a kol., *200 let Všeobecného občanského zákoníku*, Praha: Wolters Kluwer 2011, s. 411, ISBN 978-80-7357-753-7.

Majetkově právní poměry manželů mohly být uspořádány rovněž svatebními smlouvami. Tyto smlouvy bylo možné uzavřít před vznikem manželství, během trvání a také v rozluce a mohly se týkat celého majetku anebo pouze části.⁴⁶ Účelem obvykle bylo hospodářské zajištění manželství nebo zajištění druhého z manželů pro případ smrti.⁴⁷ Svatební smlouvy upravovala hlava dvacátá osmá ABGB, demonstrativní výčet byl uveden v § 1217; jednalo se tedy především o smlouvy týkající se věna, obvěnění, jitřního daru, společenství statků, správu a požívání vlastního jmění, dědickou posloupnost nebo doživotní požívání jmění určené pro případ smrti a vdovský plat.⁴⁸ Věnem se rozumělo jmění, které manželka nebo třetí osoba (např. její otec nebo jiný rodinný příslušník) přinášela do manželství za účelem ulehčení nákladů spojených se založením nové rodiny, obvěnění poskytoval ženich nebo 3. osoba k rozmnožení věna, jitřním darem se rozumí dar, jenž manžel slíbil nebo daroval manželce během rána po svatební noci, zřízením majetkového společenství došlo k vytvoření „společného jmění manželů“ (v rozsahu, který byl stanoven smlouvou). V případě uzavření smlouvy o vzniku společenství statků pro případ smrti měli manželé po dobu trvání manželství klasicky oddělený majetek (viz výše), avšak po smrti jednoho z manželů došlo ke sloučení jmění, z něhož se zaplatily závazky a následně se jmění rozdělilo stejným dílem mezi pozůstalého manžela a ostatní pozůstalé.⁴⁹

2.2.2.1. Zánik a vypořádání

Jak již bylo řečeno, svatební smlouvou mohli manželé zřídit společenství statků; obsah této smlouvy nesměl porušovat zákon, jinak byl ponechán na vůli manželů. Takto zřízené společenství statků, do něhož manželé vnesli majetek uvedený ve smlouvě, bylo za trvání nevypověditelné a k rozdělení došlo jen v případě smrti jednoho z manželů, na žádost tzv. nevinného manžela při rozluce⁵⁰

⁴⁶ DVOŘÁK, J., MALÝ, K. a kol., *200 let Všeobecného občanského zákoníku*, Praha: Wolters Kluwer 2011, s. 411, ISBN 978-80-7357-753-7.

⁴⁷ Tamtéž.

⁴⁸ Jednotlivé typy předmětu svatebních smluv podrobně upravuje ABGB v § 1217-1258.

⁴⁹ DVOŘÁK, J., MALÝ, K. a kol., *200 let Všeobecného občanského zákoníku*, Praha: Wolters Kluwer 2011, s. 412, ISBN 978-80-7357-753-7.

⁵⁰ Rakouské právo dle ABGB umožňovalo rozluku pouze nekatolíkům, katolíkům byl umožněn pouze tzv. rozvod od stolu a lože (faktický rozvod manželství, kdy manželé spolu nežíjí, avšak

a v případě konkursu.⁵¹ V případě sporů týkajících se rozdělení jmění rozhodl soud (§ 117).

2.3. Manželské majetkové právo v právní úpravě konkursního řádu ze dne 25. 12. 1868, č. 1/1869 ř. z.

2.3.1. Vývoj konkursního práva

Stejně jako manželské majetkové právo i právo konkursní prošlo určitým vývojem počínajícím již v římském právu, neboť již tehdy se museli věřitelé potýkat s nespolehlivými dlužníky, a tak znali institut „*concursum creditorium*“ naznačující, že jde o souběh věřitelů.⁵² Dlužník, který byl odsouzený dle římského práva v tzv. univerzální exekuci,⁵³ následně musel vydat vyhlášku, kterou vyhlásil konkurs a v níž vyzval věřitele, aby přihlásili své pohledávky. Tuto exekuci mohl zahájit svým návrhem i věřitel vykonatelné pohledávky. Věřitelé vybrali správce konkursní podstaty (*magister bonorum*), který měl za úkol připravit prodej majetku ve veřejné dražbě.⁵⁴ Jmění se původně prodávalo jako celek, později v právu justiniánském bylo možné prodávat jmění po jednotlivých kusech. Zajímavostí je fakt, že již v době římského práva existovaly přednostně uspokojované pohledávky jako např. právo na věno.⁵⁵ Další podobnost s moderním insolvenčním právem lze vidět v institutu, podle něhož měli dlužníci (od roku 17 př.n.l. na základě tzv. Lex Iulia), kteří vydali jmění dobrovolně, právo zachovat si určité životní minimum (*beneficium competentiae*).

Ve středověku došlo k dalšímu vývoji konkursního práva v souvislosti s obchodním rozmachem severoitalských obchodních měst; k uspokojování věřitelů docházelo většinou prodejem dlužníkovy majetku.

manželství formálně po právní stránce trvá). Rozluka byla umožněna všem bez rozdílu vyznání až po vzniku Československé republiky zákonem č. 320/1919 Sb. z. a n.

⁵¹ DVOŘÁK, J., MALÝ, K. a kol., *200 let Všeobecného občanského zákoníku*, Praha: Wolters Kluwer 2011, s. 412, ISBN 978-80-7357-753-7.

⁵² SCHELLE K., FRÝDEK M., *Vývoj konkursního práva*, Brno: KEY Publishing s.r.o. 2010, s. 5. ISBN: 978-80-7418-073-6

⁵³ ZOULÍK, F., Vývoj insolvenčních řízení, In: *Právní Fórum* [online]. 2009 [cit. 11.2.2015]. Dostupné z: <http://www.pravnickeforum.cz/archiv/dokument/doc-d8554v11354-vyvoj-insolvencich-rizeni/>.

⁵⁴ KINCL J., URFUS, V., SKŘEJPEK, M., *Římské právo*, Praha: C.H. Beck, 1995, s. 130, ISBN 80-7179-031-1

⁵⁵ Tamtéž.

Aby se mohlo zformovat v českých zemích konkursní řízení jako zvláštní druh řízení, muselo se nejprve svým vývojem vypořádat s dvěma podstatnými překážkami. Středověký původní soudní proces jednak nerozlišoval mezi jednotlivými druhy řízení (trestní řízení, civilní řízení) a také bylo středověké právo charakteristické svou personalitou pro různé stavy (právo zemské, městské). Konkursní proces byl od jednotného řízení oddělen v roce 1637 vydáním císařského reskriptu, snaha o unifikaci konkursního práva vyvrcholila v roce 1781 vydáním prvního univerzálního konkursního kodexu, Josefínského konkursního řádu.⁵⁶ Tento zákon byl však problematický, neboť obsahoval legislativní mezery, řízení bylo nákladné a neefektivní, věřitele často hledali cesty mimokonkursního řešení sporu navzdory ztrátám, a tak byl nahrazen konkursním řádem č. 1/1869 ř. s.

2.3.2. Obecně o konkursním řádu

Profesor Zoulík považuje přijetí konkursního řádu č. 1/1869 ř. s. za „*podstatný zvrat, neboť především zavedl instituty specifické pro konkursní řízení (např. přihlášky pohledávek místo žalob), a v úpravě nuceného vyrovnání překonal hlavní nedostatky úpravy vyrovnacího řízení.*“⁵⁷ Přes tyto přínosy obsahoval řád mnoho nedostatků (vysoký počet přednostních pohledávek, nákladnost řízení, absence ustanovení upravujících odporovatelnost – ochranu věřitele před jednáním dlužníka, kterým zkracuje jeho pohledávku).⁵⁸ Stejně jako v případě předchozí úpravy, Josefínského konkursního řádu, se právě díky těmto nedostatkům začali věřitelé uchýlovat k mimokonkursnímu řešení navzdory ztrátám. Nedostatky vedly k různým snahám o zavedení nového předpisu, k čemuž po různých novelizacích došlo k roce 1914 přijetím císařského nařízení č. 337/1914 ř. z., jímž byl zaveden nový konkursní, odpůrčí a vyrovnávací řád.

⁵⁶ PÁČL, L., *Nové a staré insolvenční/konkursní právo*. Plzeň, 2012, s.14. Diplomová práce na FPR ZČU, vedoucí práce: JUDr. Jan Blažek.

⁵⁷ ZOULÍK, F., Vývoj insolvenčních řízení, In: *Právní Fórum* [online]. 2009 [cit. 11.2.2015]. Dostupné z: <http://www.pravnickeforum.cz/archiv/dokument/doc-d8554v11354-vyvoj-insolvencnich-rizeni/>.

⁵⁸ Tamtéž.

2.3.3. Manželské majetkové právo

Protože cílem této práce není podrobně rozebrat vývoj insolvenčního práva a práce je zaměřena na SJM, respektive manželské majetkové právo v předchozích insolvenčních předpisech, kdy se pojem „SJM“ neužíval, jako takové a jeho vypořádání v insolvenčním řízení, je třeba se zaměřit v této části práce především na manželské majetkové právo v jednotlivých řádech, v tomto případě v řádu konkursním. Po dobu účinnosti tohoto řádu bylo manželské společenství statků upraveno v ABGB, o obecné úpravě již bylo pojednáno.

Řád konkursní částečně vyjímal v § 49 věno z tzv. konkursní masy (obdoba dnešní majetkové podstaty), neboť věno bylo vázáno na trvání manželství a manžel se stal pouze poživatelem (nikoliv vlastníkem) věna, a tak po skončení manželství měl povinnost věno ženě nebo 3. osobě, jež věno do manželství přinesla, případně jejím dědicům, vrátit (§ 1229 ABGB), nebylo-li ve smlouvě dohodnuto jinak.⁵⁹ Z důvodu „neexistence manželova vlastnictví“ věna mohlo být tedy částečně „vyloučeno“ z konkursní masy v případě, kdy dlužník včas potvrdil, že přijal věno (§ 1226 ABGB). Konkursní řád neurčitý pojem „včas“ konkretizuje v § 49 jako „vydání potvrzení v ten čas, kdy věno přijal, nebo nejdéle rok před dnem prohlášení konkursu.“⁶⁰ Toto prohlášení mohlo být písemné nebo ústní, přičemž nestačilo samotné datum na listině, ale bylo třeba doložit, že bylo prohlášení skutečně sepsáno nejdříve rok před prohlášením konkursu. Je však třeba zdůraznit, že při dodržení výše uvedených podmínek nešlo o vrácení věna nebo vydání obvěnění v případě konkursu, šlo pouze o zajištění věna nebo obvěnění pro případ rozvázání manželství.⁶¹ Manželka dále mohla požádat o požívání vdovské výživy (v případě smrti manžela, na jehož majetek byl prohlášen konkurs) nebo o požívání věna, to však neplatilo v případech, kdy byla příčinou manželova konkursu.⁶²

⁵⁹ DVOŘÁK, J., MALÝ, K. a kol., *200 let Všeobecného občanského zákoníku*, Praha: Wolters Kluwer 2011, s. 411, ISBN 978-80-7357-753-7.

⁶⁰ Konkursní řád ze dne 25. 12. 1868, č. 1/1869 ř. z., § 49.

⁶¹ „Byl-li na jmění mužovo za jeho života prohlášen konkurs; nemůže sice jeho manželka naproti věřitelům žádati vrácení věna a vydání obvěnění, nýbrž jen zajištění pro případ rozvázání manželství. Je kromě toho oprávněna od doby prohlášení konkursu žádati požívání vdovské výživy a, nebyla-li vymíněna, požívání věna. Tento nárok na jedno nebo druhé požívání nemá však místa, bude-li dokázáno, že manželka je příčinou úpadku majetkových poměrů mužových.“ ABGB, § 1260.

⁶² Tamtéž.

Bylo-li svatební smlouvou zřízeno jednotné společenství statků dle § 1233 a násl. ABGB, prohlášením konkursu zanikne a postupuje se stejně jako v případě smrti⁶³ jednoho z manželů, tzn. že se rozdělí na dvě poloviny, jedna polovina připadne tomu manželovi, na jehož majetek prohlášen konkurs nebyl, a druhá polovina se stane součástí konkursní masy.

2.4. Manželské majetkové právo v právní úpravě řádu konkursním, vyrovnávacím a odpůřcím ze dne 10. 12. 1914, č. 337/1914 ř. z.

2.4.1. Obecně o řádu konkursním, vyrovnávacím a odpůřcím, historický kontext

Jak již bylo uvedeno, počátkem 20. století vrcholily snahy o nahrazení předchozího konkursního kodexu pro řadu nedostatků vedoucích k neefektivnosti konkursního řízení, a tak byl císařským nařízením č. 337/1914 ř. z. zaveden řád konkursní, vyrovnávací a odpůřčí, který zavedl samostatný vyrovnávací řád, jenž umožňoval nahradit konkursní (a tedy likvidační) řešení úpadku řešením vyrovnávacím (a tedy sanačním). Rozdíl spočíval v tom, že splněním vyrovnání zanikaly všechny nesplněné závazky dlužníkovy, takže nemohly na něm být vymáhány, a dlužník – podnikatel mohl pokračovat ve své činnosti.⁶⁴ Další novinkou bylo zavedení některých ustanovení trestního práva v souvislosti s konkursem.⁶⁵

Řád byl stejně jako všechny další zákony přejet tzv. recepční normou (zákon ze dne 28. října 1918, č. 11/1918 Sb., o zřízení samostatného státu československého) po vzniku Československa, a vzhledem k tomu, že byl dostatečně kvalitní a vyhovující, platil přes řadu novelizací až do roku 1931, kdy

⁶³ „Je-li mezi manžely společenství statků vymíněno; přestane totéž konkursem jednoho nebo druhého manžela a jmění mezi nimi společné se rozdělí jako při smrti,“ ABGB, § 1262.

V případě smrti připadne polovina jednotného společenství statků pozůstalému manželovi, druhá polovina se stane předmětem dědictví.

⁶⁴ ZOULÍK, F., Vývoj insolvenčních řízení, In: *Právní Fórum* [online]. 2009 [cit. 11.2.2015]. Dostupné z: <http://www.pravnickeforum.cz/archiv/dokument/doc-d8554v11354-vyvoj-insolvennich-rizeni/>.

⁶⁵ KOZÁK, J.: *Nové úpadkové právo v České republice*, *Právní zpravodaj*, Praha: C. H. Beck 2/2008, s. 3.

byl nahrazen zákonem č. 64/1931 Sb. z. a n. Důvodem pro tuto změnu nebyla nekvalita kodexu, ale potřeba unifikovat rozdílné právní úpravy v českých zemích a na Slovensku, neboť tam po vzniku ČSR platila uherská právní úprava (uherský konkursní zákon z roku 1881) z toho důvodu, že Slovensko bylo historicky částí Uherska.

ŘKVO se skládal z uvozovacího zákona a tří částí, které byly věnovány konkursu, vyrovnání a odporovatelnosti. Poprvé se zde objevil pojem „nepatrný konkurs,“ což byl konkurs, v němž jmění v konkursní podstatě nepřevyšovalo částku 5.000,- korun (podle v roce 1931 přijatého ZVŘKVO 50.000,- Kč) a který byl specifický zjednodušeným a zrychleným řízením.⁶⁶

2.4.2. Manželské majetkové právo

Podobně jako v případě předchozího právního předpisu, řádu konkursního z roku 1869, bylo majetkové právo manželské upraveno ve Všeobecném občanském zákoníku. Nově bylo v § 29 ŘKVO zakotveno ustanovení o odporovatelnosti, podle něhož mohli věřitelé mimo jiné důvody odporovat pojištění nebo navrácení věna, pokud k tomuto právnímu jednání nebyl úpadce zavázán dříve uzavřenou smlouvou. Podmínkou přípustnosti odporu pak bylo, aby výše zmíněné právní jednání, kterým mohli být kráceni věřitelé, proběhlo alespoň dva roky před prohlášením konkursu.⁶⁷

Co se týče úpadcova potvrzení, jehož se manželka mohla dovolávat, o tom, že přijal věno dle § 1226 ABGB, podmínky zůstaly oproti předchozímu konkursnímu řádu stejné až na zpřísnění lhůty, dle § 55 ŘKVO bylo třeba, aby listina potvrzující přijetí věna byla vydána nejpozději dva roky před prohlášením konkursu, zatímco dle konkursního řádu z roku 1869 tato lhůta činila jeden rok (viz výše). Stejně jako v předchozím konkursním řádu nebyl datum na listině sám o sobě důkazem.⁶⁸ ŘKVO v § 56 dále upřednostnil pohledávky tzv. obchodních

⁶⁶ HARTOVÁ, B.: *Vývoj právní úpravy konkursu na území ČR*, Praha: 2009, s. 22. Diplomová práce na FPR UK, vedoucí práce: JUDr. Tomáš Pohl.

⁶⁷ „*Odporovati možno následujícím právním jednáním předsevzatým v posledních dvou létech před prohlášením konkursu: 3. pojištění nebo vrácení věna, pokud úpadce k tomu nebyl zavázán ani smlouvou učiněnou při uzavření manželství nebo při zřízení věna ani při skončení manželského společenstva zákonem, pak pojištění nebo vydání obvěnění nebo vdovského platu,*“ ŘKVO, § 29.

⁶⁸ „*Na ustanovení § 1226 o. z. obč. o důkazu odevzdání věna může se manželka úpadcova toliko odvolávati, když listina o přijetí věna v zákonné formě zřízená byla vydána buďto v čase přijetí*

věřitelů (jednalo-li se o konkurs podnikatele) před pohledávkami manželky ze svatebních smluv, pokud tyto pohledávky vznikly dříve, než byly pohledávky manželky zapsány do obchodního rejstříku.⁶⁹

Vzhledem k tomu, že stále platil ABGB, platilo stejně jako dříve, že společenství statků prohlášením konkursu zanikne a postupuje se stejně jako v případě smrti⁷⁰ jednoho z manželů, tj. že se společenství statků rozdělí na dvě poloviny, jedna polovina připadne tomu manželovi, na jehož majetek prohlášen konkurs nebyl, a druhá polovina se stane součástí konkursní podstaty.

Vyrovňovací řád (II. část ŘKVO) upravoval důkazy o přijetí věna úpadcem, jichž se mohla jeho manželka dovolávat, a analogicky ke konkursnímu řádu (I. část ŘKVO) rovněž stanovil lhůtu dvou let před prohlášením konkursu.

2.5. Manželské majtkové právo v právní úpravě zákona, kterým se vydávaly řády konkursní, vyrovňovací a odpůřčím ze dne 27. 3. 1931, č. 64/1931 Sb. z. a n.

2.5.1. Obecně o zákonu č 649/1931 Sb. z. a n.

Jak již bylo řečeno, hlavním důvodem ke změně legislativy v daném období nebyly nedostatky předchozího ŘKVO, ale potřeba sjednotit roztržštěnou právní úpravu v českých zemích a na Slovensku a Podkarpatské Rusi. Nový řád byl silně inspirován ŘKVO z roku 1914, a tak přinesl spíše dílčí změny spočívající v odstranění, respektive vylepšení, některých legislativních nedostatků. Zákon byl přijat s účinností od 1.8.1931 pro celé území Československé republiky a platil až do roku 1950, kdy byl zrušen občanským

nebo nejpозději dvě léta před zavedením konkursu. Datum soukromé listiny o přijetí věna nečiní samo o sobě tohoto důkazu,“ ŘKVO, § 55.

⁶⁹ „*Ku pohledávkám obchodních věřitelů, za kterými následují práva manželky úpadcovy ze svatebních smluv (§ 16 uvozovacího zákona k obchodnímu zákoníku), buď přihlédáno tím obnosem, který by na ně připadl z konkursní podstaty bez ohledu na svatební smlouvy. Větší obnos, který tím obchodním věřitelům připadne, buď přidělen z podílu náležejícího manželce jako konkursní věřitelce pro její nárok ze svatebních smluv,*“ ŘKVO, § 56.

⁷⁰ „*Je-li mezi manžely společenství statků vymíněno; přestane totéž konkursem jednoho nebo druhého manžela a jmění mezi nimi společné se rozdělí jako při smrti,*“ ABGB, § 1262.

V případě smrti připadne polovina jednotného společenství statků pozůstalému manželovi, druhá polovina se stane předmětem dědictví. V této části práce je užito pojmu „konkursní podstata“, neboť s přijetím ŘKVO došlo ke změně terminologie.

soudním řádem č. 142/1950 Sb., v rámci tzv. právníké dvouletky, jejímž cílem byl přechod na socialistické právo.

2.5.2. Manželské majtkové právo

Ustanovení o odporovatelnosti ZVŘKVO, které se týká zkracování věřitelů právním jednáním mezi úpadcem a manželem, respektive snoubencem před uzavřením manželství (nově rozšířeno – v ŘKVO bylo totiž možné odporovat jen jednání, která byla učiněna před manželstvím nebo za manželství, avšak nepokrývala případy, kdy snoubenci nakonec manželství neuzavřeli),⁷¹ zachovává lhůtu dvou let před prohlášením konkursu a mimo jiné důvody umožňuje odporovat pojištění nebo navrácení věna bez smluvní povinnosti vyplývající se svatební smlouvy.⁷² Totožnost úpravy je dána nejen kvalitou předchozí úpravy, ale v případě ustanovení týkajících se majtkového práva především trvajícím platností Všeobecného zákoníku občanského. Ze stejného důvodu je obdobně upraveno právo manželky dovolávat se potvrzení úpadce o přijetí věna; je zachována dvouletá lhůta, kdy potvrzení muselo být vydáno nejpozději dva roky před prohlášením konkursu, avšak zákon zavedl povinnost tzv. veřejnonotářského zápisu (obdoba dnešního notářského zápisu) takového potvrzení.⁷³ Stejně jako v předchozím řádu byly upřednostněny pohledávky obchodních věřitelů před pohledávkami manželky, pokud vznikly dříve, než byly pohledávky manželky zapsány do obchodního rejstříku.⁷⁴

Vzhledem k tomu, že stále platil ABGB, platilo stejně jako dříve, že společenství statků prohlášením konkursu zanikne a postupuje se stejně jako

⁷¹ MOLNÁR, P., *Vývoj úpadkového práva v Českých zemích v letech 1627 až 1991* [online]. Olomouc: 2013, s. 37. Diplomová práce na FPR UPOL, vedoucí práce: JUDr. Mgr. Ondřej Horák, PhD [cit. 20.12.2014] Dostupné z: <https://theses.cz/id/qqt8c/00121326-277703611.pdf>.

⁷² „*Odporovati lze těmto právním jednáním, která byla vykonána v posledních dvou letech před prohlášením konkursu: zajištění nebo vrácení věna, nebyl-li úpadce k němu zavázán ani smlouvou, kterou sjednal vstupuje v manželství nebo zřizuje věno, ani podle zákona při skončení manželského společenství, dále zajištění nebo vydání obvěnění nebo vdovského platu,*“ ZVŘKVO, § 32/3.

⁷³ „*Práva, která přísluší podle občanského práva úpadcově manželce v příčině věna, mohou býti v konkursu uplatněna jen, bylo-li přijetí věna potvrzeno veřejnonotářským spisem zřízeným buď hned při přijetí věna nebo nejpozději dva roky před prohlášením konkursu,*“ ZVŘKVO, § 58/1.

⁷⁴ „*K pohledávkám obchodních věřitelů, které vznikly dříve než byla do obchodního rejstříku zapsána práva úpadcovy manželky ze svatebních smluv, budiž v konkursu přihlíženo částkou, která by na ně připadla, kdyby nebylo pohledávky úpadcovy manželky ze svatebních smluv. Větší částku, která takto připadne obchodním věřitelům, přikázati jest jim z podílu příslušejícího úpadcově manželce jako konkursní věřitelce,*“ ZVŘKVO, § 58/2.

v případě smrti⁷⁵ jednoho z manželů, tzn. že se rozdělí na dvě poloviny, jedna polovina připadne tomu manželovi, na jehož majetek prohlášen konkurs nebyl, a druhá polovina se stane součástí konkursní podstaty.

Pohledávky manželky a obchodních věřitelů jsou upraveny analogicky v části týkající se vyrovnávacího řízení.

2.5. Manželské majetkové právo v socialistických zákonících a v socialistickém konkursním právu

2.5.1. „Úpadek“ konkursního práva

Vzhledem k rozsáhlému zestátnění výrobních prostředků a zavedení centrálního plánování byla úprava konkursního práva v socialistickém Československu zbytečná. Hospodářské subjekty ztratily svou samostatnost, byly zřizovány i likvidovány administrativně a díky státnímu vlastnictví těchto subjektů v podstatě nemohlo dojít k úpadku, ale pouze k jakési administrativní reorganizaci státního majetku. Proto nebylo třeba konkursní úpravy.⁷⁶

Co se týče osob soukromého práva (fyzických osob a družstev), se zavedením občanského soudního řádu č. 142/1950 Sb., došlo k pojmovému nahrazení pojmu „konkurs“ pojmem „exekuční likvidace“ a k úplnému zrušení vyrovnání. Na rozdíl od exekuce tato exekuční likvidace vyžadovala mnohost věřitelů a bylo ji možné zahájit i bez návrhu, rozdělení likvidační podstaty bylo řízenou zásadou poměrného uspokojování věřitelů stejně jako v konkursu (§ 593, § 594). Nový občanský řád z roku 1963 od pojmu „exekuční likvidace“ upustil, používal pojem „likvidace majetku“. Úprava byla strohá a s její aplikací se ani příliš nepočítalo; podle prof. Zoulíka byla do procesního procesu pojata jen proto, aby umožnila účast československých subjektů na konkursech v zahraničí.⁷⁷

⁷⁵ „Je-li mezi manžely společenství statků vymíněno; přestane totéž konkursem jednoho nebo druhého manžela a jmění mezi nimi společné se rozdělí jako při smrti,“ ABGB, § 1262.

V případě smrti připadne polovina jednotného společenství statků pozůstalému manželovi, druhá polovina se stane předmětem dědictví.

⁷⁶ ZOULÍK, F., Vývoj insolvenčních řízení, In: *Právní Fórum* [online]. 2009 [cit. 11.2.2015]. Dostupné z: <http://www.pravnickeforum.cz/archiv/dokument/doc-d8554v11354-vyvoj-insolvennich-rizeni/>.

⁷⁷ Tamtéž.

2.5.2. Manželské majetkové právo

25. 10. 1950 byl přijat tzv. střední občanský zákoník, který po více než století platnosti zrušil Všeobecný zákoník občanský. Rodinné právo včetně manželského majetkového práva bylo však z ABGB vyčleněno již přijetím zákona 265/1949 Sb., o právu rodinném. Tento zákon poprvé vytvořil tzv. zákonné společenství majetkové jako obligatorní (nebylo možné majetkové poměry upravit smluvně) právní režim,⁷⁸ který však mohl být zrušen soudem ze závažných důvodů a automaticky zanikal v případě zbavení svéprávnosti jednoho z manželů.⁷⁹ Zánikem majetkového společenství pak vznikalo podílové spoluvlastnictví s rovnými podíly. Manželské majetkové společenství zanikalo rovněž nařízením exekuční likvidace.⁸⁰

Občanský zákoník č. 40/1964 vrátil úpravu majetkových vztahů mezi manžely zpět do občanského zákoníku a režim majetkového společenství terminologicky nahradil spojením „bezpodílové spoluvlastnictví manželů“. Krom změny názvu byla úprava podobná; zrušeno mohlo být soudem, zbavením způsobilosti k právním úkonům (další změna terminologie) a stejně tak nařízením likvidace majetku.⁸¹ Původně úprava neumožňovala odchylky od zákonného režimu, smluvní změny zákonného režimu bezpodílového spoluvlastnictví manželů byly možné až od tzv. demokratizační novely č. 509/1991. Pojem „společné jmění manželů“ byl založen až další novelou č. 91/1998 Sb., zákona o rodině a občanského zákoníku.

⁷⁸ „Jméni, jehož nabude kterýkoli z manželů v době trvání manželství - vyjma to, čeho nabude dědictvím nebo darem, a to, co slouží jeho osobním potřebám nebo výkonu jeho povolání -, tvoří jeho získaný majetek. Získané majetky obou manželů jsou majetkem jim společným (zákonné společenství majetkové),“ ZoPR1949, § 22.

⁷⁹ „Na žádost kteréhokoli z manželů může soud ze závažných příčin zákonné společenství majetkové zrušit. Zákonné společenství majetkové zaniká, jakmile je některý z manželů zbaven svéprávnosti,“ ZoPR1949, § 25.

⁸⁰ „Nařízením likvidace majetku má tyto účinky: h) zákonné majetkové společenství manželů zaniká,“ OSŘ1950, § 579.

⁸¹ „Nařízením likvidace majetku zaniká bezpodílové spoluvlastnictví manželů,“ OSŘ v účinném znění v letech 1963-1991, § 352.

3. Společné jmění manželů v právní úpravě zákona o konkursu a vyrovnání

3.1. Obecně o zákonu o konkursu a vyrovnání

V návaznosti na společenské změny, které přinesl listopad 1989 a jejichž důsledkem byl přechod ze socialistického státem řízeného plánování zpět na tržní hospodářství, bylo třeba znovu zavést některé právní instituty s tržním hospodářstvím spjaté, a i proto byl mj. přijat zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání. Zákon byl postaven na principech právní úpravy ZVŘKVO z roku 1931, který však byl postaven na principech již logicky ale nevyhovujících dobovým potřebám⁸² z toho důvodu, že za socialismu došlo k přetržení vývoje konkursního práva, a právě tyto dva faktory způsobily jistou „nestálost“ zákona, neboť prodělal řadu novelizací a nakonec byl jako neefektivní⁸³ nahrazen zákonem č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení. ZKV byl sice přijat již v roce 1991, avšak v prvních letech účinnosti byl jeho dopad značně omezen, „aby se zabránilo řetězovým reakcím vyvolaným hromadným výskytem bankrotů. Byla totiž prosazována zásada, že nejdříve má být umožněno realizovat privatizaci a pak teprve vytrít neúspěšné podnikatele.“⁸⁴ Po dobu jednoho roku bylo možné prohlásit konkurs pouze z důvodu předlužení; tato lhůta byla následně zákonem prodloužena o dalších 6 měsíců.

3.2. Právní úprava manželského majetkového práva v době ZKV

Cílem této práce není popis a definice SJM, jeho historický vývoj a jeho současná právní úprava, avšak autor práce považuje za nezbytné stručně popsat obecnou úpravu manželského majetkového práva, neboť konkursní řády vždy vycházely z obecné úpravy, v nichž bylo manželské majetkové právo upraveno. Z tohoto důvodu je třeba popsat manželské majetkové právo před tím, než bude

⁸² KRČMÁŘ, Z., *Zákon o konkursu a vyrovnání ve znění zákona č. 105/2000 Sb., s poznámkami a judikaturou*, Praha: IFEC s.r.o., 2000, s. 1.

⁸³ *Důvodová zpráva (182/2007 Dz.) k návrhu zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon)*.

⁸⁴ KOTOUČOVÁ, J., RABAN, P., *Konkurs a vyrovnání*, Praha: ORAC, s.r.o., 2001, s. 12. ISBN 80-86199-26-6.

pojednáno o zániku a vypořádání manželského společenství v souvislosti s konkursním řízením.

ZKV byl účinný v letech 1991-2007, v této době byl obecným předpisem manželského majetkového společenství zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, který před novelou z roku 1998, již zavedl společné jmění manželů, užíval pojmu bezpodílové spoluvlastnictví manželů.

Bezpodílové spoluvlastnictví manželů bylo vše, co bylo nabyto během manželství s výjimkou věcí získaných výlučně jedním z manželů darem nebo dědictvím a věcí sloužících osobní potřebě nebo výkonu povolání jednoho z manželů.⁸⁵ Po novele z roku 1998 byl rozsah společného jmění upraven obdobně, co se týče majetku, a navíc byly výslovně do SJM zahrnuty závazky.⁸⁶ Jak již bylo řečeno, od demokratizační novely z roku 1991 bylo možné odchýlit se smluvně od zákonného režimu, a to zúžením nebo rozšířením bezpodílového spoluvlastnictví, respektive SJM, notářským zápisem.⁸⁷ Ze závažných důvodů mohl být rozsah upraven soudně.

V případě, kdy SJM zaniklo, bylo třeba provést vypořádání. Při vypořádání se vycházelo z toho, že podíly obou manželů jsou stejné, přičemž se přihlédlo k tomu, kdo se jakým způsobem podílel na nabytí a udržení SJM a k potřebám nezletilých dětí. Pokud se manželé nedohodli, bylo možné provést vypořádání soudem na návrh některého z nich. V případě, že takový návrh nebyl podán do tří let, platilo, že každému připadla práva k těm věcem, jichž bezprostředně užíval jako vlastník v danou chvíli, o ostatních movitých

⁸⁵ „V bezpodílovém spoluvlastnictví manželů je vše, co může být předmětem osobního vlastnictví a co bylo nabyto některým z manželů za trvání manželství, s výjimkou věcí získaných dědictvím nebo darem, jakož i věcí, které podle své povahy slouží osobní potřebě nebo výkonu povolání jen jednoho z manželů,“ (OZ1964 v účinném znění 1964-31.7. 1998, § 143.

⁸⁶ „Společné jmění manželů tvoří:

a) majetek nabytý některým z manželů nebo jimi oběma společně za trvání manželství, s výjimkou majetku získaného dědictvím nebo darem, majetku nabytého jedním z manželů za majetek náležející do výlučného vlastnictví tohoto manžela, jakož i věcí, které podle své povahy slouží osobní potřebě jen jednoho z manželů, a věcí vydaných v rámci předpisů o restituci majetku jednoho z manželů, který měl vydanou věc ve vlastnictví před uzavřením manželství a nebo jemuž byla věc vydána jako právnímu nástupci původního vlastníka,

b) závazky, které některému z manželů nebo oběma manželům společně vznikly za trvání manželství, s výjimkou závazků týkajících se majetku, který náleží výhradně jednomu z nich, a závazků, jejichž rozsah přesahuje míru přiměřenou majetkovým poměrům manželů, které převzal jeden z nich bez souhlasu druhého,“ OZ1964 v účinném znění 1.8.1998-2013, § 143.

⁸⁷ „Manželé mohou vzájemnou dohodou rozšířit nebo zúžit stanovený rozsah bezpodílového spoluvlastnictví. Obdobně se mohou dohodnout i o správě společného majetku,“ OZ1964, § 143a.

a nemovitých věcech platilo, že přejdou do podílového spoluvlastnictví a podíly budou stejné.⁸⁸

3.3. Zánik a vypořádání SJM v zákoně o konkursu a vyrovnání

3.3.1. Konkurs

Jak již bylo vysvětleno, cílem této práce není SJM jako takové ani jeho historický vývoj, a tak pro účely práce, v níž se autor zaměřuje na vypořádání SJM v insolvenčním řízení, bude užito v této části pojmu „SJM“, ačkoliv v prvních letech účinnosti zákona o konkursu a vyrovnání stále ještě existoval institut bezpodílového spoluvlastnictví manželů. Konkursní ustanovení však platila obdobně, a tak není třeba zabývat se oběma časovými obdobími zvlášť, třebaže bylo užito jiných termínů.

Konkurs dle ZKV byl jedním ze způsobů řešení úpadku, jenž byl způsoben předlužením nebo platební neschopností, spočívající v poměrném uspokojení přihlášených věřitelů (souběh věřitelů je pojmovým znakem) prodejem úpadcova majetku.

Prohlášením konkursu ex lege zanikalo SJM jako jeden z účinků prohlášení konkursu, přičemž ta část SJM, s níž úpadce podnikal, připadala vždy do konkursní podstaty.⁸⁹ Konkursní podstatu ZKV definoval jako majetek podléhající konkursu,⁹⁰ přičemž se jednalo o majetek, který úpadci patřil v den prohlášení konkursu, a majetek, který nabyl během konkursu (např. i mzda a jiné příjmy), a zároveň se nejednalo o majetek, jehož se nemůže týkat výkon

⁸⁸ POHL, T., *Zákon o konkursu a vyrovnání*, Prospektrum spol. s.r.o., s. 139. Praha: 2000, ISBN 80-7175-092-1.

⁸⁹ „Prohlášení konkursu má tyto účinky: k) zaniká společné jmění úpadce a jeho manžela, přičemž ta jeho část, s níž úpadce podnikal, spadá vždy do podstaty; byl-li vznik společného jmění úpadce a jeho manžela vyhrazen ke dni zániku manželství, má prohlášení konkursu stejné majetkoprávní účinky jako zánik manželství,“ ZKV, §14, k.

⁹⁰ „(1) Majetek podléhající konkursu tvoří konkursní podstatu (dále jen „podstata“).

(2) Konkurs se týká majetku, který patřil dlužníkovi v den prohlášení konkursu a kterého nabyl za konkursu; tímto majetkem se rozumí také mzda nebo jiné podobné příjmy. Do podstaty nenáleží majetek, jehož se nemůže týkat výkon rozhodnutí; majetek sloužící podnikatelské činnosti z podstaty vyloučen není.

(3) Za podmínek stanovených tímto zákonem patří do podstaty také majetek jiných osob, zejména těch, které jej nabyly na základě neúčinných právních úkonů dlužníka,“ ZKV, § 6, odst. 1-3.

rozhodnutí (např. věci sloužící k nutnému zabezpečení rodiny, obvyklé vybavení domácnosti nebo věci zvláštní hodnoty jako jsou např. snubní prsteny apod.)⁹¹

V případě, že SJM zaniklo, bylo třeba provést vypořádání. Byl-li vznik SJM ujednáán až ke dni zániku manželství, mělo prohlášení konkursu stejné majetkoprávní účinky jako zánik manželství,⁹² z čehož vyplývá, že prohlášením konkursu v tomto specifickém případě de facto SJM vznikalo a zároveň následně zanikalo. Aby SJM mohlo zaniknout v souladu s ust. § 14, k) a mohlo být vypořádáno, muselo nejprve vzniknout, a proto zákon takto řešil ty případy, kdy bylo smluvně ujednáno, že SJM vzniká až zánikem manželství.

Vypořádání SJM v konkursním řízení bylo upraveno v § 26, podle něhož bylo zaniklé SJM třeba vypořádat,⁹³ dispoziční oprávnění k majetku a způsobilost být účastníkem řízení přecházela na konkursního správce⁹⁴ a různé modifikace majetkového režimu, k nimž došlo (smlouvy o zúžení, rozšíření a dohody o vypořádání) do šesti měsíců před prohlášením konkursu, byly absolutně neplatné ex tunc).⁹⁵ Dispoziční oprávnění k vypořádání SJM přecházelo dnem prohlášení konkursu od úpadce na konkursního správce, dohody o vypořádání uzavřené úpadcem byly od prohlášení konkursu absolutně neplatné (ex tunc).⁹⁶ Přechodem dispozičního oprávnění ZKV myslel nabytí způsobilosti konkursního správce k uzavření dohody o vypořádání SJM s manželem úpadce anebo způsobilosti k podání návrhu na vypořádání SJM ke konkursnímu soudu,⁹⁷

⁹¹ POHL, T., *Zákon o konkursu a vyrovnání*, Prospektrum spol. s.r.o., s. 108. Praha: 2000, ISBN 80-7175-092-1.

⁹² Tamtéž.

⁹³ „Zaniklo-li prohlášením konkursu společné jmění úpadce a jeho manžela nebo nebylo-li do prohlášení konkursu vypořádáno již předtím zaniklé společné jmění úpadce a jeho manžela anebo nebylo-li do prohlášení konkursu vypořádáno již předtím smlouvou nebo soudem zúžené společné jmění úpadce a jeho manžela, je třeba provést jeho vypořádání,“ ZKV, § 26, odst. 1.

⁹⁴ „Probíhá-li řízení o vypořádání společného jmění úpadce a jeho manžela, stává se správce dnem prohlášení konkursu účastníkem tohoto řízení místo úpadce,“ ZKV, § 26, odst. 2.

⁹⁵ „Smlouvy o zúžení rozsahu společného jmění úpadce a jeho manžela, smlouvy o rozšíření rozsahu společného jmění úpadce a jeho manžela, jestliže se na jejich základě stal součástí společného jmění majetek do té doby patřící jen úpadci, smlouvy o rozšíření rozsahu společného jmění úpadce a jeho manžela, jestliže se na jejich základě staly součástí společného jmění závazky patřící do té doby jen manželce úpadce, a dohody o vypořádání společného jmění jsou neplatné, jestliže byly uzavřeny v posledních šesti měsících před podáním návrhu na prohlášení konkursu nebo po podání tohoto návrhu,“ ZKV, § 26, odst. 3.

⁹⁶ „Dnem prohlášení konkursu přechází z úpadce na správce oprávnění uzavřít dohodu o vypořádání společného jmění úpadce a jeho manžela nebo, neprovede-li se vypořádání dohodou, navrhnout vypořádání u soudu. Dohody o vypořádání společného jmění uzavřené úpadcem po prohlášení konkursu jsou neplatné,“ ZKV, § 26a, odst. 1.

⁹⁷ „K účinnosti dohody o vypořádání společného jmění úpadce a jeho manžela je třeba schválení soudem, který vykonává nad průběhem konkursu dohled (...),“ ZKV, § 26a, odst. 2.

nedošlo-li předtím k dohodě. Dohodu o vypořádání SJM mezi konkursním správcem a manželem úpadce bylo vždy třeba schválit insolvenčním soudem (od novely č. 30/2000 Sb. obecným okresním soudem),⁹⁸ který měl dohled na daný konkursní případ, ještě předtím bylo třeba souhlasu věřitelského výboru.⁹⁹ Pokud by dohodu neschválili věřitelé, neschválil by ji ani soud, a pokud by ji neschválil soud, byla by taková dohoda neúčinná¹⁰⁰ a nemohla by tak způsobovat zamýšlené právní následky.

Vznikla-li manželů úpadce důsledkem vypořádání SJM pohledávka, nebylo třeba ji přihlašovat do konkursního řízení.¹⁰¹ Ust. § 26a a 26b byly do ZKV zavedeny novelou č. 105/2000 Sb. v reakci na zavedení pojmu „společné jmění manželů“ do občanského zákoníku. Zmíněný § 26b výslovně vylučoval vznik nového SJM (v případě uzavření nového manželství) během trvání konkursu.¹⁰² Smlouvy v rozporu s tímto ustanovením pak byly rovněž absolutně neplatné od samého počátku.¹⁰³

3.3.2. „Incidenční spory“ a SJM

V době účinnosti ZKV sice přímo pojem „incidenční spory“ užíván nebyl v právních předpisech, avšak v právní teorii ano, například A. Winterová o incidenčních sporech hovoří jako „o sporech, které je třeba rozhodnout pro potřebu nesporného či jiného zvláštního řízení, které samo pro řešení sporů není způsobilé, protože sleduje jiný cíl,“¹⁰⁴ a do kategorie incidenčních sporů vyvolaných konkursem a vyrovnáním řadí spory na vyloučení věci, práva či jiné

⁹⁸ POHL, T., *Zákon o konkursu a vyrovnání*, Prospektrum spol. s.r.o., s. 140. Praha: 2000, ISBN 80-7175-092-1.

⁹⁹ „K účinnosti dohody o vypořádání společného jmění úpadce a jeho manžela je třeba schválení soudem, který vykonává nad průběhem konkursu dohled (§ 12). Dohoda smí být schválena tehdy, vysloví-li s ní souhlas věřitelský výbor,“ ZKV, § 26a, odst. 2.

¹⁰⁰ POHL, T., *Zákon o konkursu a vyrovnání*, Prospektrum spol. s.r.o., s. 140. Praha: 2000, ISBN 80-7175-092-1.

¹⁰¹ „Vznikla-li manželů úpadce z vypořádání společného jmění pohledávka, není třeba ji přihlašovat do konkursu,“ ZKV, § 26a, odst. 3.

¹⁰² „Vznik nového společného jmění úpadce a jeho manžela po dobu trvání účinků prohlášení konkursu (§ 14) není přípustný; uzavře-li úpadce po dobu trvání účinků prohlášení konkursu nové manželství, odkládá se vznik společného jmění manželů ke dni zániku účinků prohlášení konkursu,“ ZKV, § 26b, odst.1.

¹⁰³ POHL, T., *Zákon o konkursu a vyrovnání*, Prospektrum spol. s.r.o., s. 140. Praha: 2000, ISBN: 80-7175-092-1.

¹⁰⁴ WINTEROVÁ, A., Incidenční spory. In: *Bulletin advokacie 2003/4* [online]. Praha: Česká advokátní komora, 2003, s. 12 [cit. 1.3.2015]. Dostupné z: http://www.cak.cz/assets/files/183/BA_03_04.pdf.

majetkové hodnoty z konkursní podstaty, spory o vypořádání SJM, spory o pravost, výši nebo pořadí pohledávek a spory o neúčinnost a odporovatelnost právních úkonů dlužníka.¹⁰⁵ Pro účely této práce bude zmíněna kategorie sporů o vypořádání SJM a o vyloučení věci, práva či jiné majetkové hodnoty z konkursní podstaty.

Bylo již vysvětleno, že ze zákona zaniklé SJM v důsledku konkursu bylo třeba vypořádat, v případě, kdy se konkursnímu správci nepodařilo dojít k dohodě s manželem úpadce, bylo nutné podat žalobu proti druhému manželovi na vypořádání SJM. Soudem věcně příslušným pro řešení sporů z vypořádání SJM byl od 1.1.2001 i v konkursním řízení soud okresní.

Další situace, která mohla vést až k soudnímu sporu, mohla nastat poté, co konkursní správce zapsal do soupisu konkursní podstaty věc, k níž manžel úpadce tvrdil, že má výlučné vlastnické právo a věc tak není součástí SJM, a proto není ve vlastnictví úpadce a nemůže být součástí konkursní podstaty. V takovém případě soud uložil manželovi úpadce, aby v určené lhůtě podal vylučovací žalobu proti konkursnímu správci.¹⁰⁶ Věcně příslušným pak byl krajský konkursní soud.

3.3.3. Vyrovnání

Vyrovnání byl způsob řešení úpadku, který spočíval v iniciativě dlužníka navrhnout jiné způsoby uspokojení věřitelů než v případě konkursu a následném zániku nesplacených pohledávek v případě, kdy věřitelé s dlužníkovým návrhem souhlasili. Podle § 46 dlužník v návrhu na vyrovnání musel navrhnout, jaké vyrovnání nabízí.¹⁰⁷ Podmínkou povolení vyrovnání byla mj. povinnost zaplatit všechny přednostní pohledávky a povinnost nabídnout nepřednostním věřitelům uhradit minimálně 30 % pohledávek do dvou let od podání návrhu. Další fází pak byl souhlas věřitelů s návrhem na vyrovnání v hlasování na vyrovnávacím

¹⁰⁵ Tamtéž. Parafrázováno 1.3.2015.

¹⁰⁶ „Soud uloží tomu, kdo uplatňuje, že věc, právo nebo jiná majetková hodnota neměla být do soupisu zařazena, aby ve lhůtě určené soudem podal žalobu proti správci. V případě, že žaloba není včas podána, má se za to, že věc, právo nebo jiná majetková hodnota je do soupisu pojata oprávněně,“ ZKV, § 19, odst. 2.

¹⁰⁷ „V návrhu uvede dlužník, jaké vyrovnání nabízí. Může přitom nabídnout vyrovnání formou nové emise akcií nebo jiných cenných papírů emitovaných dlužníkem nebo i nepeněžní formou, například vydáním části aktiv, jež bezprostředně nesouvisejí s vlastní podnikatelskou činností dlužníka (...),“ ZKV, § 46, odst. 2.

jednání, což následně musel potvrdit souhlasem v usnesení o potvrzení vyrovnání konkursní soud. Výhodou vyrovnání byla jeho větší dispozitivnost a často větší efektivnost pro věřitele než v konkursu.

Povolením vyrovnání SJM nezanikalo, a tak pro povolení vyrovnání obecně nebylo nutné vypořádat SJM, avšak podepsal-li manžel úpadce návrh na vyrovnání, mohl být použit veškerý majetek spadající do SJM.¹⁰⁸ Pokud došlo k vypořádání SJM během posledních šesti měsíců před podáním spolupodepsaného návrhu na vyrovnání, hledělo se na SJM jako nevypořádané a také mohl být pro vyrovnání použit veškerý majetek spadající do SJM.¹⁰⁹ V návrhu na vyrovnání byl úpadce povinen doložit seznam majetku a v něm uvést, co je v jeho výlučném vlastnictví a co je součástí SJM, nebylo-li vypořádáno.¹¹⁰

¹⁰⁸ „1) Manžel dlužníka přejímá podpisem návrhu na vyrovnání závazek strpět, aby pro účely vyrovnání bylo použito veškerého majetku ve společném jmění manželů; tento závazek trvá, i když po podání návrhu na vyrovnání došlo k zániku nebo zrušení společného jmění manželů. Smrtí podepsaného manžela dlužníka tento závazek zaniká.

2) Za nevypořádané se považuje i to společné jmění manželů, které bylo vypořádáno dohodou mezi oběma spoluvlastníky v posledních šesti měsících před podáním návrhu.

3) Soudní řízení o vypořádání společného jmění manželů, které neskončilo před podáním návrhu na vyrovnání, může být po podání návrhu na vyrovnání skončeno pouze rozsudkem soudu. Od podání návrhu na vyrovnání do skončení nebo zastavení řízení neběží lhůta podle zvláštního předpisu,“ ZKV, §55, odst. 1-3.

¹⁰⁹ KOTOUČOVÁ, J., RABAN, P., *Konkurs a vyrovnání*, Praha: ORAC, s.r.o., 2001, s. 86. ISBN 80-86199-26-6.

¹¹⁰ „(...) Není-li vypořádáno společné jmění dlužníka a jeho manžela, musí dlužník uvést, které věci ze seznamu jsou v jeho výlučném vlastnictví a které patří do společného jmění manželů (...),“ ZKV, § 47, odst. 1.

4. Zánik společného jmění manželů v souvislosti s úpadkem podle insolvenčního zákona

4.1. Obecně

Po četných novelizacích ZKV¹¹¹ a z důvodu neefektivnosti¹¹² konkursních řízení byl v roce 2006 přijat nový insolvenční zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení. Zákon počítal se zavedením insolvenčního rejstříku, avšak soudy nebyly technicky připraveny¹¹³ na jeho zavedení, a tak byla účinnost InsZ posunuta až k 1.1.2008. Na rozdíl od ZKV zavedl InsZ jednotné řízení a zavedl některé nové způsoby řešení úpadku: oddlužení a reorganizaci. V návaznosti na judikaturní praxi, poznatky získané šestiletou účinností zákona¹¹⁴ a v neposlední době na rozsáhlou rekodifikaci soukromého práva byl zákon s účinností od 1.1.2014 modifikován tzv. revizní novelou (č. 294/2013 Sb.) insolvenčního zákona. Zřejmě nejvýznamnějšími změnami bylo zavedení rotačního systému výběru insolvenčních správců, možnosti oddlužení i pro fyzické osoby – podnikatele, jejichž dluhy nepocházejí z podnikání (nebo jen část pochází z podnikání a věřitelé s tím souhlasí) a zavedení společného oddlužení manželů.

4.2. Společné jmění manželů

Ačkoliv nový občanský zákoník č. 89/2012 Sb., přinesl řadu změn soukromého práva, ty se však příliš netýkaly SJM. Srovnáme-li definice

¹¹¹ KOZÁK, J., BUDÍN, P., DADAM, A., PACHL, L., *Insolvenční zákon a předpisy související. Nařízení Rady (ES) o úpadkovém řízení. Komentář.* Praha: ASPI, a.s., 2008, s. XV. ISBN 978-80-7357-375-1.

¹¹² KRČMÁŘ, Z., *Zákon o konkursu a vyrovnání ve znění zákona č. 105/2000 Sb., s poznámkami a judikaturou,* Praha: IFEC s.r.o., Praha 2000, str. I.

¹¹³ KOZÁK, J., BUDÍN, P., DADAM, A., PACHL, L., *Insolvenční zákon a předpisy související. Nařízení Rady (ES) o úpadkovém řízení. Komentář.* Praha: ASPI, a.s., 2008, s. XVII. ISBN 978-80-7357-375-1.

¹¹⁴ *Důvodová zpráva (294/2014 Dz.) k návrhu zákona č. 294/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení.*

OZ1964¹¹⁵ a OZ, lze konstatovat, že SJM je v zásadě definováno téměř stejně, tedy jako to, co nabyt jeden z manželů nebo oba za trvání manželství;¹¹⁶ v současném občanském zákoníku jsou pak navíc oproti předchozímu rozšířeny výjimky ze SJM. Pro účely práce je důležité zmínit, že SJM je koncipováno na principu dlužnické solidarity, což znamená, že za všechny dluhy, které jsou součástí SJM, manželé odpovídají společně a nerozdílně.¹¹⁷ V rámci srovnání s pojetím SJM v OZ1964 je ovšem třeba zmínit změnu v koncepci SJM; dnes jsou součástí SJM pouze dluhy vzniklé za trvání manželství, které lze smluvně převzít. Z toho vyplývá, že součástí SJM nejsou závazky veřejnoprávní (např. povinnost uhradit daně) či závazky z porušení právní povinnosti (např. náhrada škody).

Stejně jako v OZ1964 je dle platné úpravy možné modifikovat primární zákonný režim SJM smluvně, a to tak, že lze zákonný režim rozšířit nebo zúžit, anebo lze sjednat režim oddělených jmění, případně lze zřídit vznik SJM ke dni zániku manželství.¹¹⁸

4.3. Úpadek

Aby byl dlužník v úpadku, musí splnit tři podstatné znaky. Dlužník musí mít závazky u více věřitelů,¹¹⁹ tyto závazky musí být minimálně třicet dnů po dni splatnosti¹¹⁸ a tyto závazky nesmí být schopen plnit.¹¹⁸ V případě podnikatelů jsou podmínky úpadku splněny i předlužením.¹²⁰ Pro onu neschopnost platit závazky InsZ zavádí vyvratitelnou právní domněnku, v níž se má za to, že dlužník, který

¹¹⁵ „Společné jmění manželů tvoří: a) majetek nabytý některým z manželů nebo jimi oběma společně za trvání manželství (...), b) závazky, které některému z manželů nebo oběma manželům společně vznikly za trvání manželství (...),“ OZ1964, § 143, odst. 1.

¹¹⁶ „Součástí společného jmění je to, čeho nabyt jeden z manželů nebo čeho nabyli oba manželé společně za trvání manželství (...),“ OZ, § 709, odst. 1.

¹¹⁷ „Součástí společného jmění jsou dluhy převzaté za trvání manželství (...),“ OZ, § 710.

¹¹⁸ DVORÁK, T., Společné jmění manželů a insolvenční zákon. In: *Právní fórum* 2010/2. Dostupné v systému ASPI. ISSN 2336-517X.

¹¹⁸ „Smluvený režim může spočívat v režimu oddělených jmění, v režimu vyhrazujícím vznik společného jmění ke dni zániku manželství, jakož i v režimu rozšíření nebo zúžení rozsahu společného jmění v zákonném režimu. Ustanovení o režimu oddělených jmění se použijí obdobně v režimu vyhrazujícím vznik společného jmění ke dni zániku manželství,“ OZ, § 717, odst. 1.

¹¹⁹ „Dlužník je v úpadku, jestliže má

a) více věřitelů a

b) peněžité závazky po dobu delší 30 dnů po lhůtě splatnosti a

c) tyto závazky není schopen plnit),“ InsZ, § 3, odst. 1a,b,c.

¹²⁰ „Dlužník, který je právnickou osobou nebo fyzickou osobou – podnikatelem, je v úpadku i tehdy, je-li předlužen. O předlužení jde tehdy, má-li dlužník více věřitelů a souhrn jeho závazků převyšuje hodnotu jeho majetku, (...)“ InsZ, § 3, odst. 3.

zastavil platby podstatné části svých závazků¹²¹ nebo je neplatí po dobu delší než tři měsíce po splatnosti¹²⁰ anebo jež nelze vymoci exekučně,¹²⁰ je v úpadku. K domněnce úpadku insolvenční soud přistoupí i tehdy, pokud dlužník nesplní zákonnou povinnost předložit seznamy dle § 104, odst. 1.¹²⁰ O hrozící úpadek se jedná tehdy, je-li předpoklad, že dlužník upadne do platební neschopnosti.¹²²

V § 4 zákon stanoví způsoby řešení úpadku, kterými jsou oddlužení, konkurs, reorganizace a zvláštní způsoby řešení úpadku pro určité subjekty.

4.4. Zánik SJM

Pro zánik SJM není rozhodující zjištění úpadku, neboť vůči SJM zjištění úpadku samo o sobě nezpůsobuje žádné právní účinky. Dopady na SJM způsobují až jednotlivé způsoby řešení úpadku v závislosti na tom, jaký postup bude uplatněn. SJM zaniká ex lege prohlášením konkursu dle ust. § 268 InsZ a oddlužením provedeným zpeněžením majetkové podstaty dle ust. § 408, odst. 1, pokud nejde o společné oddlužení manželů. Oddlužení splátkovým kalendářem ani reorganizace zánik SJM nezpůsobují. O oddlužení a konkursu je pojednáno v kapitolách č. 5 a č. 6., a proto se nyní zaměřím na reorganizaci.

4.5. Reorganizace

„Reorganizací se rozumí zpravidla postupné uspokojování pohledávek věřitelů při zachování provozu dlužníkovy podniku, zajištěné opatřeními k ozdravení hospodaření tohoto podniku podle insolvenčním soudem schváleného reorganizačního plánu s průběžnou kontrolou jeho plnění ze strany věřitelů.“¹²³
Na rozdíl od oddlužení a konkursu je reorganizace přípustná pouze pro

¹²¹ „Má se za to, že dlužník není schopen plnit své peněžité závazky, jestliže

a) zastavil platby podstatné části svých peněžitých závazků, nebo

b) je neplní po dobu delší 3 měsíců po lhůtě splatnosti, nebo

c) není možné dosáhnout uspokojení některé ze splatných peněžitých pohledávek vůči dlužníku výkonem rozhodnutí nebo exekucí, nebo

d) nesplnil povinnost předložit seznamy uvedené v § 104 odst. 1, kterou mu uložil insolvenční soud,“ InsZ, § 3, odst. 2 a,b,c,d.

¹²² „O hrozící úpadek jde tehdy, lze-li se zřetelem ke všem okolnostem důvodně předpokládat, že dlužník nebude schopen řádně a včas splnit podstatnou část svých peněžitých závazků,“ InsZ, § 3, odst. 4

¹²³ InsZ, §316, odst. 1.

podnikatele, jehož podniku se týká,¹²⁴ a zároveň reorganizovaná právnická osoba nesmí být v likvidaci, obchodníkem s cennými papíry anebo osobou obchodující na komoditní burze.¹²⁵ Oproti konkursu je reorganizace sanačním způsobem řešení úpadku, cílem je ozdravit podnik tak, aby dlužník byl následně schopen pokračovat ve své podnikatelské činnosti.¹²⁶ Reorganizovat však nelze všechny právnické osoby jinak vyhovující podmínkám podle ust. § 316, ale pouze takové, jejichž celkový roční úhrn čistého obrátu za poslední účetní období předcházející insolvenčnímu návrhu dosáhl alespoň částky 50.000.000,- Kč, nebo takové, které zaměstnávají alespoň 50 zaměstnanců,¹²⁷ avšak tyto podmínky lze nahradit souhlasem věřitelů.¹²⁸

4.5.1. SJM v souvislosti s reorganizací

Povolením reorganizace společné jmění manželů nezaniká, avšak k reorganizaci lze použít majetek náležející do SJM.¹²⁹ Aby tento majetek mohl být použit, je třeba k reorganizačnímu plánu (dlužník má přednostní právo sestavit reorganizační plán) doložit úředně ověřené a podepsané prohlášení dlužníkovy manžela, že souhlasí s použitím majetku v SJM pro účely reorganizace;¹³⁰ bez tohoto prohlášení nelze majetek ze SJM použít. Bylo již řečeno, že reorganizace je přípustná pouze pro podnikatele, a aby mohla nastat situace, kdy bude třeba manželův souhlas, musí být závazky z podnikání součástí SJM. Je otázkou,

¹²⁴ „Reorganizací lze řešit úpadek nebo hrozící úpadek dlužníka, který je podnikatelem; reorganizace se týká jeho podniku,“ InsZ, §316, odst. 2.

¹²⁵ „Reorganizace není přípustná, je-li dlužníkem právnická osoba v likvidaci, obchodník s cennými papíry nebo osoba oprávněná k obchodování na komoditní burze podle zvláštního právního předpisu,“ InsZ, §316, odst. 3.

¹²⁶ KOZÁK, J., BUDÍN, P., DADAM, A., PACHL, L., *Insolvenční zákon a předpisy související. Nařízení Rady (ES) o úpadečném řízení. Komentář.* Praha: ASPI, a.s., 2008, s. 418. ISBN 978-80-7357-375-1

¹²⁷ „Reorganizace je přípustná, jestliže celkový roční úhrn čistého obrátu dlužníka podle zvláštního právního předpisu za poslední účetní období předcházející insolvenčnímu návrhu dosáhl alespoň částku 50 000 000 Kč, nebo zaměstnává-li dlužník nejméně 50 zaměstnanců v pracovním poměru; ustanovení odstavce 3 tím není dotčeno,“ InsZ, §316, odst. 4.

¹²⁸ „Jestliže dlužník společně s insolvenčním návrhem nebo nejpozději do rozhodnutí o úpadku předložil insolvenčnímu soudu reorganizační plán přijatý alespoň polovinou všech zajištěných věřitelů počítanou podle výše jejich pohledávek a alespoň polovinou všech nezajištěných věřitelů počítanou podle výše pohledávek, omezení podle odstavce 4 se nepoužije,“ InsZ, §316, odst. 5.

¹²⁹ DVOŘÁK, J., SPÁČIL, J.: *Společné jmění v teorii a judikatuře*, 2. vydání, Praha: Aspi, 2007, s. 246. ISBN 978-80-7357-262-4.

¹³⁰ „K reorganizačnímu plánu musí být v závislosti na navrhovaném typu reorganizace připojeny tyto doklady: c) prohlášení dlužníkovy manžela, že souhlasí s použitím majetku ve společném jmění manželů, má-li být podle reorganizačního plánu tento majetek použit; prohlášení musí být vlastnoručně podepsáno a pravost podpisu na něm úředně ověřena,“ InsZ, § 342, c.

k jakému řešení by musel insolvenční správce a insolvenční soud přistoupit v případě, kdy by manžel dlužníka odmítal udělit souhlas, avšak zřejmě by došlo k prohlášení konkursu a následnému zániku a vypořádání SJM včetně závazků z podnikání, takže povolení reorganizace by mělo být motivující i pro manžela dlužníka.

Co se týče dispozičního oprávnění dlužníkovy manžela podat návrh na reorganizaci, insolvenční zákon „mlčí“, a tak je tato možnost poněkud nejasná. Tomáš Dvořák se domnívá, že aktivní legitimace manžela je vyloučena, a to z toho důvodu, že reorganizace se může týkat pouze podnikatele a konkrétním podnikatelem, jehož podnik má být reorganizován, samozřejmě není manžel dlužníka, ale dlužník sám.¹³¹

¹³¹ DVORÁK, T. Společné jmění manželů a insolvenční zákon. In: *Právní fórum* 2010/ 2. Dostupné v systému ASPI. ISSN 2336-517X.

5. Vývoj společného oddlužení manželů

5.1. Oddlužení

Oddlužení (tzv. osobní bankrot) je sanační způsob řešení úpadku, který se týká fyzických osob nebo právnických osob, které nejsou ze zákona považovány za podnikatele¹³² (např. společenství vlastníků bytů),¹³³ a zároveň nemají dluhy z podnikání. Před revizní novelou z roku 2013 bylo oddlužení možné povolit pouze fyzickým osobám – nepodnikatelům. Současná dikce zákona však umožňuje povolit oddlužení i fyzickým osobám – podnikatelům, kteří nemají dluhy z podnikání,¹³¹ avšak je možné povolit oddlužení také fyzickým osobám-podnikatelům majícím dluhy z podnikání v tom případě, kdy s tím souhlasí věřitelé,¹³⁴ jejichž pohledávky vznikly v souvislosti s dlužníkovým podnikáním. Souhlas věřitele není třeba, jde-li o zajištěného věřitele.¹³³ V rámci zásady ochrany věřitele nejsou překážkou jiné dluhy ani tehdy, pokud u dlužníka již dříve proběhlo insolvenční řízení, které však bylo ukončeno zrušením konkursu a dotýčný věřitel nebyl uspokojen.^{133 135}

Možnost zbavit se části dluhů, jak ji oddlužení umožňuje, má poskytnout poctivému dlužníkovi šanci začít znovu bez demotivující vidiny celoživotního

¹³² „Dlužník může insolvenčnímu soudu navrhnout, aby jeho úpadek nebo jeho hrozící úpadek řešil oddlužením, jde-li o

a) právnickou osobu, která podle zákona není považována za podnikatele a současně nemá dluhy z podnikání, nebo

b) fyzickou osobu, která nemá dluhy z podnikání,“ InsZ, § 389, odst. 1, a, b.

¹³³ „Podnikatelem je tedy osoba, která fakticky vykonává činnost nesoucí znaky podnikání uvedené v § 420 odst. 1 ObčZ, nebo je zapsána v obchodním rejstříku (zákon č. 304/1993 Sb.), nebo je držitelem živnostenského oprávnění, nebo je držitelem jiného než živnostenského oprávnění podle zvláštních předpisů, anebo provozuje zemědělskou výrobu a je zapsána do evidence podle zvláštního předpisu.“ HÁSOVÁ, J. a kol.: *Insolvenční zákon. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1211. ISBN 978-80-7400-555-8.

¹³⁴ „Dluh z podnikání nebrání řešení dlužníkového úpadku nebo hrozícího úpadku oddlužením, jestliže:

a) s tím souhlasí věřitel, o jehož pohledávku jde, nebo

b) jde o pohledávku věřitele, která zůstala neuspokojena po skončení insolvenčního řízení, ve kterém insolvenční soud zrušil konkurs na majetek dlužníka podle § 308 odst. 1 písm. c) nebo d), anebo

c) jde o pohledávku zajištěného věřitele,“ InsZ, § 389, odst. 2, a,b,c.

¹³⁵ HÁSOVÁ, J. a kol.: *Insolvenční zákon. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1212. ISBN 978-80-7400-555-8.

splácení starých dluhů. Poctivý dlužník takto dostal regulérní možnost vyřešit své dřívější dluhy jednou provždy.¹³⁶

Podmínkou přípustnosti oddlužení je uspokojení nezajištěných věřitelů v minimální výši 30 % (výjimkou je jejich souhlas s nižším uspokojením) a poctivý záměr dlužníka.¹³⁷ V případě, kdy je z návrhu na povolení oddlužení evidentní, že dlužník nesplní zákonem stanovené podmínky, soud návrh zamítne a rozhodne o řešení úpadku konkursem.¹³⁸ Oddlužení lze provést zpeněžením majetkové podstaty nebo plněním splátkového kalendáře.¹³⁹ O způsobu oddlužení, který bude použit, rozhodují po povolení soudem věřitelé na schůzi věřitelů,¹⁴⁰ avšak v praxi se stává, že se věřitelé této schůze nezúčastňují, a tak o způsobu oddlužení v tomto případě rozhodne insolvenční soud. Podstata oddlužení spočívá v poměrném uspokojování věřitelů v rozsahu jejich závazků po dobu 60 měsíců (anebo do zaplacení 100 % pohledávek), přičemž dlužník je povinen měsíčně splácet nezajištěným věřitelům ze svých příjmů prostřednictvím srážek ze mzdy částku ve stejném rozsahu, v jakém z nich mohou být při výkonu rozhodnutí nebo při exekuci uspokojeny přednostní pohledávky.¹⁴¹ Tuto částku rozvrhne dlužník prostřednictvím insolvenčního správce mezi nezajištěné věřitele; zajištění věřitelé se uspokojí jen z výtěžku zpeněžení zajištění; při tomto zpeněžení se postupuje obdobně podle ustanovení o zpeněžení zajištění v konkursu.¹⁴² Pokud soud následně oddlužení neschválí, bude úpadek řešen konkursem.¹⁴³

Rozhodnou-li věřitelé o zpeněžení majetkové podstaty a soud tento plán schválí, užijí se analogicky ustanovení o účincích prohlášení konkursu; z toho

¹³⁶ HÁSOVÁ, J. a kol.: *Insolvenční zákon. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1210. ISBN 978-80-7400-555-8.

¹³⁷ „Insolvenční soud zamítne návrh na povolení oddlužení, jestliže se zřetelem ke všem okolnostem lze důvodně předpokládat,

a) že jím je sledován nepoctivý záměr, nebo

b) že hodnota plnění, které by při oddlužení obdrželi nezajištění věřitelé, bude nižší než 30 % jejich pohledávek, ledaže tito věřitelé s nižším plněním souhlasí,“ InsZ, § 395, odst. 1, a, b.

¹³⁸ „Jestliže insolvenční soud návrh na povolení oddlužení odmítne, vezme na vědomí jeho zpětvzetí nebo jej zamítne, rozhodne současně o způsobu řešení dlužníkovy úpadku konkursem,“ InsZ, § 396.

¹³⁹ InsZ, § 398, odst. 1.

¹⁴⁰ „(...) K projednání způsobu oddlužení a hlasování o jeho přijetí dochází na schůzi věřitelů za tím účelem svolané nebo za podmínek stanovených tímto zákonem mimo schůzi věřitelů, (...)“ InsZ, § 399, odst. 1.

¹⁴¹ Přesný výpočet je upraven v OSŘ v § 276 a násl.

¹⁴² HÁSOVÁ, J. a kol.: *Insolvenční zákon. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1282. ISBN 978-80-7400-555-8.

¹⁴³ „Jestliže insolvenční soud oddlužení neschválí, rozhodne současně o způsobu řešení dlužníkovy úpadku konkursem,“ InsZ, § 405, odst. 2.

vyplývá, že schválením oddlužením mj. zaniká společné jmění manželů a je třeba ho vypořádat.¹⁴⁴ Jde-li o tzv. společné oddlužení manželů (oddlužení povolené na základě společného návrhu manželů dle § 394a), považuje se od okamžiku, kdy nastanou účinky schválení oddlužení zpeněžením majetkové podstaty, všechen majetek těchto manželů za majetek ve společném jmění manželů, které nezaniká.¹⁴⁵

Splní-li dlužník řádně oddlužení, může zažádat soud o přiznání osvobození od dosud nesplacených pohledávek.¹⁴⁶ Vydá-li soud usnesení o osvobození, pohledávky jako takové nezanikají, avšak dlužník není již nadále povinen je splácet a věřitelé nejsou oprávněni je po dlužníku vymáhat, takže existence těchto pohledávek již trvá pouze v podobě tzv. naturálních obligací.¹⁴⁷

5.2. Vývoj společného oddlužení manželů

5.2.1. Pojem

InsZ po revizní novele od 1.1.2014 umožňuje manželům podat tzv. společný návrh na povolení oddlužení, dříve tuto legislativní mezeru vyplňovala judikatura spojováním dvou návrhů ke společnému projednávání subsidiárním užitím OSŘ. Společný návrh jsou oprávněni podat pouze manželé,¹⁴⁸ jejich podpisy musí být ověřené a součástí návrhu musí být výslovné prohlášení,¹⁴⁹ že

¹⁴⁴ „O účincích schválení oddlužení zpeněžením majetkové podstaty platí ohledně majetku náležícího do majetkové podstaty v době schválení oddlužení obdobně ustanovení tohoto zákona o účincích prohlášení konkursu, včetně zániku společného jmění dlužníka a jeho manžela, (...)“ InsZ, §408, odst. 1.

¹⁴⁵ „(...) Jde-li o oddlužení povolené na základě společného návrhu manželů (§ 394a), považuje se od okamžiku, kdy nastanou účinky schválení oddlužení zpeněžením majetkové podstaty, všechen majetek těchto manželů za majetek ve společném jmění manželů, které nezaniká,“ InsZ, § 408, odst. 1.

¹⁴⁶ „Jestliže dlužník splní řádně a včas všechny povinnosti podle schváleného způsobu oddlužení, vydá insolvenční soud usnesení, jímž dlužníka osvobodí od placení pohledávek, zahrnutých do oddlužení, v rozsahu, v němž dosud nebyly uspokojeny. Učiní tak jen na návrh dlužníka.“ InsZ, §414, odst. 1.

¹⁴⁷ HÁSOVÁ, J. a kol.: *Insolvenční zákon. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1409. ISBN 978-80-7400-555-8.

¹⁴⁸ „Manželé, z nichž každý samostatně je osobou oprávněnou podat návrh na povolení oddlužení, mohou tento návrh podat společně. Pro posouzení, zda jde o osoby oprávněné podat společný návrh manželů na povolení oddlužení, je rozhodné, zda jde o manžele ke dni, kdy takový návrh dojde insolvenčnímu soudu,“ InsZ, § 394a, odst. 1.

¹⁴⁹ „Společný návrh manželů na povolení oddlužení musí obsahovat výslovné prohlášení obou manželů, že souhlasí s tím, aby všechen jejich majetek byl pro účely schválení oddlužení zpeněžením majetkové podstaty považován za majetek ve společném jmění manželů; podpisy obou manželů u tohoto prohlášení musí být úředně ověřeny,“ InsZ, § 394a, odst. 2.

oba manželé souhlasí s tím, aby všechen jejich majetek byl pro účely zpeněžení majetkové podstaty považován za společný majetek v rámci v jejich SJM, tedy i majetek ve výlučném vlastnictví jednoho z manželů na základě dohod o zúžení, rozšíření nebo sjednání oddělených jmění.¹⁵⁰ Nezbytnou podmínkou pro povolení společného oddlužení je způsobilost obou manželů k povolení oddlužení, jinými slovy musí být splněny všechny zákonné podmínky dle ust. § 389 a násl., aby jim mohlo být povoleno oddlužení. Manželé mají po dobu trvání řízení postavení nerozlučných společníků a považují se za jednoho dlužníka.¹⁵¹ Nerozlučné společenství účastníků řízení zde znamená, že procesní úkony jednoho z manželů platí i pro druhého.¹⁵² V případě, kdy oddlužení není povoleno anebo je později v průběhu řízení zrušeno a je tedy prohlášen konkurs, zaniká toto procesní nerozlučné společenství a SJM pak ze zákona prohlášením konkursu zaniká (InsZ, § 268).

5.2.2. Vývoj společného oddlužení

Před revizní novelou zákon společné oddlužení výslovně neumožňoval, avšak s odkazem na ust. § 112 OSŘ, jenž mohl být subsidiárně užit pro účely insolvenčního řízení,¹⁵³ soudy zpravidla řízení, v nichž šlo o oddlužení manželů, spojovaly ke společnému projednávání. Institut společného oddlužení manželů v podstatě vytvořil Vrchní soud v Praze svým usnesením č. j. 1 VSPH 669/2009-A-21 ze dne 15.12.2009, kterým zrušil předchozí rozhodnutí Krajského soudu v Plzni č. j. KSPL 54 INS 4966/2009-A-7 ze dne 8.9.2009, v němž byl zamítnut návrh na povolení oddlužení a prohlášen konkurs na majetek dlužnice Jiřiny Vaníkové. V uvedeném insolvenčním řízení šlo o dva návrhy na oddlužení manželů Vaníkových, přičemž Krajský soud v Plzni dlužníku Ladislavu Vaníkov

¹⁵⁰ HÁSOVÁ, J. a kol.: *Insolvenční zákon. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1254. ISBN 978-80-7400-555-8.

¹⁵¹ „Manželé, kteří podali společný návrh na povolení oddlužení, mají po dobu trvání insolvenčního řízení o tomto návrhu a po dobu trvání účinků oddlužení postavení nerozlučných společníků a považují se za jednoho dlužníka,“ InsZ, § 394a, odst. 3.

¹⁵² HÁSOVÁ, J. a kol.: *Insolvenční zákon. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1251. ISBN 978-80-7400-555-8.

¹⁵³ „Nestanoví-li tento zákon jinak nebo není-li takový postup v rozporu se zásadami, na kterých spočívá insolvenční řízení, použijí se pro insolvenční řízení a pro incidenční spory přiměřeně ustanovení občanského soudního řádu týkající se sporného řízení, a není-li to možné, ustanovení zákona o zvláštních řízeních soudních; ustanovení týkající se výkonu rozhodnutí nebo exekuce se však použijí přiměřeně jen tehdy, jestliže na ně tento zákon odkazuj,“ InsZ, § 7.

povolil oddlužení, avšak jeho manželce Jiřině Vaníkové oddlužení zamítl s odůvodněním, že výše příjmů dlužnice použitelných do oddlužení nepřesáhne zákonem požadovanou hranici třicetiprocentního uhrazení přihlášených závazků. Dlužnice argumentovala tím, že v případě společného projednání, u kterého se domnívala, že bude společně projednáno, neboť závazky jsou společné a jsou tedy součástí SJM, s manželovým oddlužením by uhradili dohromady více než 30 % závazků, a odvolala se k Vrchnímu soudu v Praze, který následně došel k tomuto závěru: „(...)Smysl oddlužení plněním splátkového kalendáře zadlužených rodin (domácností) je založen na tom, že manželé mohou být po splnění splátkového kalendáře osvobozeni od zbytku svých společných dluhů jedině za předpokladu, že po stanovenou dobu odevzdávali na uspokojení pohledávek věřitelů veškeré své příjmy, vyjma zákonem stanovených částek zaručujících minimální životní úroveň rodiny.(...) Přitom není a ani nemůže být rozdíl v tom, zda společné dluhy manželů se řeší v rámci insolvenčního řízení, jehož účastníkem je jeden z manželů, který podá návrh na povolení oddlužení a druhý k tomuto návrhu připojí svůj podpis, ve srovnání se situací, kdy oba manželé podají jako navrhovatelé a dlužníci společný insolvenční návrh (popřípadě každý z nich samostatně). Jinak řečeno, ať podají manželé insolvenční návrh s návrhem na povolení oddlužení společně, nebo každý zvlášť, anebo jen jeden z nich a druhý návrh spolupodepíše, vždy jde o totéž, tedy za jakých podmínek bude majetek v SJM užit pro účely oddlužení. Je namístě v této souvislosti z hlediska procesního k dané problematice doplnit, že lze s ohledem na práva věřitelů pokládat za žádoucí, aby tam, kde insolvenční návrh spojený s návrhem na oddlužení (opatřený ověřeným podpisem manžela navrhovatele) podává jen jeden z manželů, insolvenční soud již ve vyhlášce oznamující zahájení insolvenčního řízení (§ 101 odst. 1 InsZ) poskytl věřitelům informaci o tom, že oddlužení se bude týkat i dlužníkovy manžela (míněno tím společných závazků dlužníka a jeho manžela). Naopak, podá-li návrh každý z manželů samostatně, je zásadně namístě obě řízení spojit ke společnému projednání tak, aby společné jmění manželů náleželo do jedné majetkové podstaty a aby pro oba tyto dlužníky byl ustanoven jeden insolvenční správce.“¹⁵⁴

Vrchní soud dále konstatoval, že by bylo v rozporu se zásadou spravedlivého řízení a zásadou hospodárnosti a práv věřitelů na co nejvyšší

¹⁵⁴ Usnesení Vrchního soudu v Praze č. j. 1 VSPH 669/2009-A-21 ze dne 15.12.2009.

uspokojení, pokud by vedle sebe měla být vedena dvě řízení, když je úpadek dán neschopností obou manželů uhradit závazky společné.¹⁵⁵

Výše uvedené usnesení Vrchního soudu v Praze zásadně ovlivnilo dosavadní praxi a určilo praxi následující, neboť určilo, že pokud nemají manželé jiné než společné závazky, není důvod rozhodovat v oddělených řízeních.¹⁵⁶ Před tímto rozhodnutím Vrchního soudu v Praze ke spojování řízení nedocházelo, vedla se dvě různá řízení, přičemž do samostatné majetkové podstaty každého z manželů byl vždy zahrnut jeho výlučný majetek a majetek v SJM a k uspokojování těch věřitelů, kteří se přihlásili, byl užitá mzda či jiný příjem pouze daného manžela, o jehož řízení šlo.¹⁵⁷

Další variantou mohlo být „částečně společné oddlužení manželů“ spočívající ve formálním oddělení řízení obou manželů, avšak v případě, kdy srážky z příjmů jednoho z nich nepostačovaly na uhrazení 30 % pohledávek, měl insolvenční správce použít srážky z příjmů druhého manžela a vykompenzovat tak chybějící prostředky.¹⁵⁸ Tato varianta byla užitá například usnesení o schválení oddlužení č. j. KSPH 40 INS 5210/2010-B-9, kde soud přímo ukládá insolvenčnímu správci povinnost takto postupovat: „*Soud ukládá insolvenčnímu správci, aby: b) oddlužení dlužníka prováděl společně s oddlužením dlužníkova manžela, jehož oddlužení probíhá v řízení sp. zn.: KSPH 40 INS 5211/2010, zejména aby v případě, že splátky určené k rozdělení mezi přihlášené nezajištěné věřitele nebudou postačovat k uspokojení alespoň 30% pohledávek těchto věřitelů, hradil tento rozdíl ze splátek určených k rozdělení mezi přihlášené nezajištěné věřitele dlužníkova manžela.*“¹⁵⁹ V těchto případech ale již býval v reakci na usnesení Vrchního soudu v Praze (již se na oddlužení dvou dlužníků-manželů nahlíželo jako na společné oddlužení manželů, třebaže nebyla řízení spojena) ustavován společný insolvenční správce, aby vůbec bylo možné postupovat výše uvedeným způsobem.

¹⁵⁵ Tamtéž.

¹⁵⁶ SINGEROVÁ, M., *Oddlužení manželů*. Praha: 2013, s. 59. Rigorózní práce na FPR UK. Vedoucí práce: JUDr. Petr Smolík, PhD.

¹⁵⁷ ŘEHÁČEK O., Osobní bankrot manželů a jeho řešení v soudní judikatuře. In: *Bulletin advokacie 2011/7-8* [online]. Praha: Česká advokátní komora, 2011, s. 43 [cit. 7.3.1015]. ISSN 1210-6348. Dostupné z: http://www.cak.cz/assets/ba_7-8_2011_web.pdf.

¹⁵⁸ Tamtéž.

¹⁵⁹ Usnesení Krajského soudu v Praze č. j. KSPH 40 INS 5210/2010-B-9.

Účelem revizní novely (zákona č. 294/2013 Sb.) bylo v reakci na předchozí nedostatky změnit insolvenční zákon a tím tyto nedostatky napravit, a proto byl do zákona zakotven mj. institut společného oddlužení manželů, aby již nebyl upraven pouze judikaturou.¹⁶⁰ Insolvenční zákon ve znění účinném od 1. 1. 2014 však již spojení věcí různých dlužníků v insolvenčním řízení obecně zakazuje,¹⁶¹ avšak zavádí společné oddlužení manželů, a tak již v této oblasti není třeba spojovat jednotlivá řízení.

¹⁶⁰ HÁSOVÁ, J. a kol.: *Insolvenční zákon. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1251. ISBN 978-80-7400-555-8.

¹⁶¹ „Není-li dále stanoveno jinak, není v insolvenčním řízení přípustné spojení věcí různých dlužníků ke společnému řízení,“ InsZ, § 83a.

6. Zánik společného jmění manželů při oddlužení a v konkursu

6.1. Zánik SJM při oddlužení

Pro posouzení právních účinků dopadajících na SJM je potřeba nejprve rozlišit, zda se jedná o oddlužení povolené na základě společného návrhu manželů (dále jen společné oddlužení manželů) dle ust. § 394a anebo jde o „klasické“ oddlužení pouze jednoho z manželů.

V případě společného oddlužení manželů SJM nezaniká, neboť dle ust. § 394a musí společný návrh obsahovat výslovný souhlas (toto prohlášení je nutné vždy, takže i tehdy, pokud je navrhováno společné oddlužení manželů plněním splátkového kalendáře, neboť navrhovaný způsob oddlužení není pro věřitele závazný) obou manželů s tím, aby všechny jejich majetek byl pro účely schválení oddlužení zpeněžením majetkové podstaty považován za majetek ve společném jmění manželů. V tomto případě je tedy jasné, že do majetkové podstaty bude zahrnut veškerý majetek manželů ať už v rámci SJM, ve výlučném vlastnictví obou nebo v podílovém spoluvlastnictví obou manželů na základě rozhodnutí soudu o zrušení či zúžení společného jmění manželů (§ 724 OZ) nebo na základě dohody manželů o režimu oddělených jmění, o vyhrazení vzniku společného jmění ke dni zániku manželství, nebo dohody o zúžení rozsahu společného jmění v zákonném režimu (§ 717 OZ),¹⁶² a proto se nebude provádět vypořádání SJM.

Je-li schváleno společné oddlužení manželů plněním splátkového kalendáře, pak mají po dobu trvání účinků oddlužení postavení nerozlučných společníků a považují se za jednoho dlužníka. Insolvenční správce zahrne do majetkové podstaty všechny příjmy obou manželů a následně poměrně uspokojuje nezajištěné věřitele každý měsíc dle usnesení o schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře.¹⁶³

¹⁶² HÁSOVÁ, J. a kol.: *Insolvenční zákon. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1254. ISBN 978-80-7400-555-8.

¹⁶³ „Při oddlužení plněním splátkového kalendáře je dlužník povinen po dobu 5 let měsíčně splácet nezajištěným věřitelům ze svých příjmů částku ve stejném rozsahu, v jakém z nich mohou být při výkonu rozhodnutí nebo při exekuci uspokojeny přednostní pohledávky. Tuto částku rozvrhne dlužník prostřednictvím insolvenčního správce mezi nezajištěné věřitele podle poměru jejich

SJM nezaniká ani tehdy, pokud manželé nepodají společný návrh na povolení oddlužení, které je následně schváleno plněním splátkového kalendáře,¹⁶⁴ ačkoliv během řízení klidně může k vypořádání SJM dojít, neboť dispoziční oprávnění k majetku zůstává dlužníkovi (§ 409 InsZ). Nevýhodné vypořádání SJM pro dlužníka, jenž prochází insolvenčním řízením, však může mít za následek zrušení schváleného oddlužení, pokud v důsledku vypořádání nebude schopen splnit podstatnou část splátkového kalendáře, a prohlášení konkursu,¹⁶⁵ jehož následkem je potom také neplatnost dohody o vypořádání společného jmění manželů uzavřené po zahájení insolvenčního řízení.¹⁶⁶ Není-li však vypořádáním SJM ohroženo plnění splátkového kalendáře, může takové vypořádání platně proběhnout, aniž by bylo insolvenční řízení jednoho či druhého z manželů dotčeno.¹⁶⁷

6.1.1. Zpeněžení majetkové podstaty

Je-li povoleno oddlužení, je na nezajištěných věřitelích, aby na schůzi věřitelů nebo mimo ni rozhodli, jakým způsobem bude oddlužení provedeno. Pokud nezajištění věřitelé nezvolí způsob řešení oddlužení z toho důvodu, že se nedostaví na schůzi věřitelů anebo žádná varianta nezíská nadpoloviční většinu hlasů, rozhodne o způsobu oddlužení soud.¹⁶⁸

Princip zpeněžení majetkové podstaty spočívá v prodeji dlužníkovra majetku a následném jednorázovém uspokojení věřitelů,¹⁶⁹ pro oddlužení

pohledávek způsobem určeným v rozhodnutí insolvenčního soudu o schválení oddlužení,“ InsZ, § 398, odst. 3.

¹⁶⁴ HÁSOVÁ, J. a kol.: *Insolvenční zákon. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1256. ISBN 978-80-7400-555-8.

¹⁶⁵ „*Insolvenční soud schválené oddlužení zruší a současně rozhodne o způsobu řešení dlužníkovra úpadku konkursem, jestliže*

b) se ukáže, že podstatnou část splátkového kalendáře nebude možné splnit,“ InsZ, § 418, odst. 1, b.

¹⁶⁶ „*Smlouvy mezi manželi, které byly uzavřeny po podání insolvenčního návrhu dlužníkem, a jde-li o insolvenční návrh věřitele poté, co nastaly účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení, se stávají prohlášením konkursu neplatnými, jde-li o*

d) dohody o vypořádání společného jmění manželů včetně soudem schváleného smíru,“ InsZ, § 269, odst. 1, d.

¹⁶⁷ HÁSOVÁ, J. a kol.: *Insolvenční zákon. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1256. ISBN 978-80-7400-555-8.

¹⁶⁸ InsZ, § 399-402.

¹⁶⁹ *Zpeněžením majetkové podstaty se rozumí převedení veškerého majetku, který do ní náleží, na peníze za účelem uspokojení věřitelů. Za zpeněžení se k tomuto účelu považuje i využití bankovních kont dlužníka a jeho peněžní hotovosti. Zpeněžením majetkové podstaty se rozumí i úplatné*

zpeněžením majetkové podstaty se přiměřeně užijí ustanovení o konkursu (§ 398, odst. 2 InsZ). Rozdíl mezi oddlužením zpeněžením majetkové podstaty a zpeněžením majetkové podstaty v konkursu, přestože se jedná o relativně podobný institut zejména procesně-právně, je patrný především v právních účincích hmotně-právních; na základě splnění oddlužení (a tím pádem i splnění oddlužení zpeněžením majetkové podstaty) soud deklaruje svým usnesením, že oddlužení bylo splněno, a na základě tohoto usnesení může dlužník zažádat o přiznání osvobození (§ 414 InsZ) od placení pohledávek v tom rozsahu, v němž dosud nebyly uspokojeny, zatímco provedením konkursu neuspokojené pohledávky ani jejich části nezanikají (§ 244 InsZ) a lze je po zrušení konkursu znovu vymáhat. Další rozdíl mezi zpeněžením majetkové podstaty v oddlužení a v konkursu spočívá v tom, že při oddlužení zpeněžením majetkové podstaty se majetek, který dlužník nabude až po schválení oddlužení, nestává součástí majetkové podstaty,¹⁷⁰ zatímco v konkursu je součástí majetkové podstaty, jak majetek, který dlužníkovi patřil v okamžiku prohlášení konkursu, tak i majetek, který nabyl po dobu řízení.¹⁷¹

6.1.2. Zánik SJM při oddlužení zpeněžením majetkové podstaty

Jak již bylo řečeno, SJM nezaniká při oddlužení zpeněžením majetkové podstaty, jde-li o společné oddlužení manželů, neboť pro účely zpeněžení je veškerý majetek manželů považován za majetek v SJM¹⁷² a jako takový může být celý zpeněžen.

postoupení dlužnických pohledávek; ujednáními, která tomu brání, není insolvenční správce omezen,“ InsZ, § 283, odst. 1.

¹⁷⁰ „(...) *Není-li dále stanoveno jinak, při tomto způsobu oddlužení do majetkové podstaty nenáleží majetek, který dlužník nabyl v průběhu insolvenčního řízení poté, co nastaly účinky schválení oddlužení,*“ InsZ, § 398, odst. 2.

¹⁷¹ „*Jestliže insolvenční návrh podal dlužník, náleží do majetkové podstaty majetek, který dlužníkovi patřil k okamžiku, kdy nastaly účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení, jakož i majetek, který dlužník nabyl v průběhu insolvenčního řízení,*“ InsZ, § 205, odst. 1.

„*Podal-li insolvenční návrh věřitel, náleží do majetkové podstaty -majetek, který dlužníkovi patřil k okamžiku, kdy nastaly účinky předběžného opatření, kterým insolvenční soud zcela nebo zčásti omezil právo dlužníka nakládat s jeho majetkem, majetek, který dlužníkovi patřil k okamžiku, kdy nastaly účinky rozhodnutí o úpadku dlužníka, a majetek, který dlužník nabyl v průběhu insolvenčního řízení poté, co nastaly účinky těchto rozhodnutí,*“ (nsZ, § 205, odst. 2.

¹⁷² „*Společný návrh manželů na povolení oddlužení musí obsahovat výslovné prohlášení obou manželů, že souhlasí s tím, aby všechny jejich majetek byl pro účely schválení oddlužení zpeněžením majetkové podstaty považován za majetek ve společném jmění manželů; podpisy obou manželů u tohoto prohlášení musí být úředně ověřeny,*“ InsZ, § 394a, odst. 2.

Jiná situace ovšem nastává v případě, kdy se nejedná o společné oddlužení manželů, a dlužník vlastní majetek, který je součástí SJM. Vzhledem k tomu, že v případě oddlužení zpeněžením majetkové podstaty zákon odkazuje na přiměřené užití ustanovení o účincích prohlášení konkursu, což navíc výslovně v ust. § 408, odst. 1 i stanoví, schválením oddlužení zpeněžením majetkové podstaty zaniká SJM.¹⁷³ Vzhledem k výše uvedené analogii bude o účincích schválení oddlužení zpeněžením majetkové podstaty pojednáno v části věnované účinkům prohlášení konkursu na SJM. Níže popsané bude platit i pro oddlužení zpeněžením majetkové podstaty.

6.2. Zánik SJM v konkursu

6.2.1. Konkurs – pojem

Insolvenční zákon definuje konkurs jako „způsob řešení úpadku spočívající v tom, že na základě rozhodnutí o prohlášení konkursu jsou zjištěné pohledávky věřitelů zásadně poměrně uspokojeny z výnosu zpeněžení majetkové podstaty s tím, že neuspokojené pohledávky nebo jejich části nezanikají, pokud zákon nestanoví jinak,“ (InsZ, § 244). Účelem konkursu je spravedlivě uspokojit věřitele dle jejich poměrů z celkového dluhu na základě přihlášených pohledávek; rozdíl oproti exekučnímu řízení spočívá právě v této mnohosti věřitelů, neboť v exekučním řízení budou zaplaceny pouze pohledávky těch věřitelů, kteří vedli exekuci nejdříve, na ostatní pohledávky se nedostane, a to bez rozdílu, kdy pohledávka vznikla a o jakou pohledávku jde.¹⁷⁴

Na rozdíl od oddlužení, po jehož úspěšném splnění dochází na žádost dlužníka k prominutí dluhu, po skončení konkursu vymahatelnost nesplacených pohledávek ani jejich nesplacených částí nezaniká. Konkurs totiž nesměruje k sanaci dlužníka, ale jeho cílem je co nejefektivněji zpeněžit majetkovou podstatu a pokusit se co nejvíce uspokojit věřitele.¹⁷⁵

¹⁷³ „O účincích schválení oddlužení zpeněžením majetkové podstaty platí ohledně majetku náležícího do majetkové podstaty v době schválení oddlužení obdobně ustanovení tohoto zákona o účincích prohlášení konkursu, včetně zániku společného jmění dlužníka a jeho manžela (...),“ InsZ, §408, odst. 1.

¹⁷⁴ HÁSOVÁ, J. a kol.: *Insolvenční zákon. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 831. ISBN 978-80-7400-555-8.

¹⁷⁵ HÁSOVÁ, J. a kol.: *Insolvenční zákon. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 832. ISBN 978-80-7400-555-8.

Jako zvláštní formu konkursu InsZ zavádí tzv. nepatrný konkurs, což je typ konkursu charakteristický pro fyzické osoby – nepodnikatele, jejichž celkový obrat podle zvláštního právního předpisu¹⁷⁶ za poslední účetní období předcházející prohlášení konkursu nepřesáhl 2.000.000,- Kč a kteří nemají více než 50 věřitelů.¹⁷⁷ Specifika nepatrného konkursu jsou vyjmenována v ust. § 315, jde o zřízení zástupce věřitelů místo věřitelského výboru a pro zrychlení řízení je upuštěno v určitých procesních úkonech, v nichž ho jinak je třeba, od souhlasu věřitelů. S ohledem na předmět této práce je třeba výslovně zmínit zákonnou odchylku, co se týče SJM, a to tu, že v případě dohody o vypořádání SJM mezi insolvenčním správcem a manželem dlužníka není třeba schválení insolvenčním soudem ani souhlasu věřitelského orgánu.¹⁷⁸ Oproti ZKV se jedná o novinku, neboť dle předchozí právní úpravy bylo vždy třeba souhlasu soudu a schůze věřitelů.

6.2.2. Účinky prohlášení konkursu

Nejvýznamnějším důsledkem prohlášení konkursu je přechod dispozičního oprávnění k majetkové podstatě na insolvenčního správce, přičemž právní jednání dlužníka je vůči věřitelům ze zákona neúčinné. Dlužník nesmí tento majetek prodat, darovat, vložit do obchodní společnosti, zatížit zástavním právem nebo

¹⁷⁶ Zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁷⁷ „O nepatrný konkurs jde, jestliže

a) dlužníkem je fyzická osoba, která není podnikatelem, nebo

b) nebyl zjištěn celkový obrat dlužníka podle zvláštního právního předpisu za poslední účetní období předcházející prohlášení konkursu přesahující 2 000 000 Kč a dlužník nemá více než 50 věřitelů,“ InsZ, § 314, odst 1.

¹⁷⁸ „Nerozhodne-li schůze věřitelů jinak, v nepatrném konkursu se postupuje podle tohoto zákona s těmito odchylkami:

a) místo věřitelského výboru mohou věřitelé ustanovit zástupce věřitelů,

b) k účinnosti dohody o vypořádání společného jmění manželů není potřeba schválení insolvenčním soudem ani souhlasu věřitelského orgánu,

c) k vyloučení nedobytných pohledávek a věcí, práv nebo jiných majetkových hodnot, které není možné prodat, není nutný souhlas insolvenčního soudu ani věřitelského orgánu,

d) o včasných námitkách proti konečné zprávě a vyúčtování lze rozhodnout i bez nařízení jednání,

e) při přezkumném jednání lze současně projednat všechny otázky, o kterých by jinak byla oprávněna rozhodnout pouze schůze věřitelů, a je-li to účelné, lze přednést také konečnou zprávu a vyúčtování a projednat námitky proti nim.

(2) Není-li to v rozporu s rozhodnutím schůze věřitelů, insolvenční soud může pro nepatrný konkurs stanovit i další odchylky od zákona, pokud povedou k rychlému a hospodárnému průběhu insolvenčního řízení; těmito odchylkami nesmí být dotčeno postavení zajištěných věřitelů ani zásady insolvenčního řízení. Toto rozhodnutí může insolvenční soud spojit s rozhodnutím o nepatrném konkursu nebo je může vydat kdykoli později,“ InsZ, § 315.

služebností, a to až do skončení konkursu.¹⁷⁹ Dlužník stejně tak nemůže odmítnout dar nebo dědictví bez souhlasu insolvenčního správce; je logické, že by tímto jednáním mohl připravit majetkovou podstatu o další zpeněžitelné prostředky.¹⁸⁰ Rozsah dlužníkovy dispozičního oprávnění se mění již zahájením insolvenčního řízení, již od tohoto procesního úkonu je dlužník povinen se zdržet takového nakládání s majetkovou podstatou, při kterém by mohlo dojít k podstatným změnám v majetkové podstatě, k jejímu nikoli zanedbatelnému zmenšení.¹⁸¹ Obecně v insolvenčním řízení musí neúčinnost prohlásit insolvenční soud dle ust. § 235 InsZ, v konkursu je ale neúčinné každé jednání dlužníka po prohlášení konkursu již ze zákona (§ 246, odst. 2.)¹⁸² a je také výslovně řečeno, že v tomto případě se ust. § 235, odst. 2 InsZ nepoužije. Právní jednání je platné, avšak je neúčinné, a z toho důvodu plnění z dlužníkovy jednání náleží do majetkové podstaty.¹⁸³ Insolvenční správce v součinnosti s věřitelským výborem posuzuje, zda platné právní jednání dlužníka je výhodné pro majetkovou podstatu či nikoliv, následně to vyhodnotí a pokud výhodné nebude (např. dlužníkův pokus o zkracující jednání vůči věřitelům), bude insolvenčním správcem vyhodnoceno

¹⁷⁹ HÁSOVÁ, J. a kol.: *Insolvenční zákon. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 851. ISBN 978-80-7400-555-8.

¹⁸⁰ „1) Prohlášením konkursu přechází na insolvenčního správce oprávnění nakládat s majetkovou podstatou, jakož i výkon práv a plnění povinností, které přísluší dlužníku, pokud souvisí s majetkovou podstatou. Insolvenční správce vykonává zejména akcionářská práva spojená s akciemi zahrnutými do majetkové podstaty, rozhoduje o obchodním tajemství a jiné mlčenlivosti, vystupuje vůči dlužníkovým zaměstnancům jako zaměstnavatel, zajišťuje provoz dlužníkovy podniku, vedení účetnictví a plnění daňových povinností.

2) Právní úkony podle odstavce 1, které dlužník učinil poté, co oprávnění nakládat s majetkovou podstatou přešlo na insolvenčního správce, jsou proti jeho věřitelům neúčinné ze zákona; § 235 odst. 2 se nepoužije.

3) Nakládal-li dlužník s majetkovou podstatou v den, kdy se rozhodnutí o úpadku stalo účinným, má se v pochybnostech za to, že tak učinil poté, co oprávnění nakládat s majetkovou podstatou přešlo na insolvenčního správce, pokud tento zákon nestanoví jinak.

4) Právní úkon, kterým dlužník po prohlášení konkursu odmítne přijetí daru nebo dědictví bez souhlasu insolvenčního správce, je neplatný. Totéž platí, jestliže dlužník uzavře bez souhlasu insolvenčního správce dohodu o vypořádání dědictví, podle které má z dědictví obdržet méně, než činí jeho dědický podíl,“ InsZ, § 246.

¹⁸¹ HÁSOVÁ, J. a kol.: *Insolvenční zákon. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 850. ISBN 978-80-7400-555-8.

¹⁸² HÁSOVÁ, J. a kol.: *Insolvenční zákon. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 852. ISBN 978-80-7400-555-8.

¹⁸³ „1) Neúčinností právního úkonu není dotčena jeho platnost; v insolvenčním řízení však dlužníkovy plnění z neúčinných právních úkonů náleží do majetkové podstaty.

2) Není-li možné vydat do majetkové podstaty původní dlužníkovy plnění z neúčinného právního úkonu, musí být poskytnuta rovnocenná náhrada,“ InsZ, § 236.

jako neúčinné a jako takové nebude vyvolávat původně smluvené právní důsledky.¹⁸⁴

Na přechod dispozičních oprávnění navazuje i ust. § 249, podle něhož je k podání žaloby nebo jiného návrhu k vymožení nároku dlužníka včetně jeho zajištění, který se týká majetkové podstaty, oprávněn po prohlášení konkursu pouze insolvenční správce.¹⁸⁵

Dalším účinkem je přerušení soudních řízení podle ust. § 263, avšak v ust. § 266 jsou stanovena řízení, která prohlášením konkursu nezanikají, přičemž jedním z nich je řízení o vypořádání SJM dlužníka a jeho manžela.¹⁸⁶ Probíhá-li soudní řízení o vypořádání již dříve zaniklého SJM, do řízení vstupuje namísto dlužníka insolvenční správce (§ 273, odst. 1).¹⁸⁷

6.2.3. Zánik společného jmění manželů v konkursu

V kapitole věnující se historickému vývoji bylo naznačeno, že prohlášením konkursu tradičně zanikalo společné jmění manželů, ať už se tento institut a jeho různé obdoby nazývaly v různých dobách a kodexech jakkoliv, a nejinak je tomu podle dikce současného insolvenčního zákona. SJM zaniká prohlášením konkursu ex lege, automaticky ze zákona, což vyplývá z ust. § 268, odst. 1,¹⁸⁸ stejně tak

¹⁸⁴ KOZÁK, J., BUDÍN, P., DADAM, A., PACHL, L., *Insolvenční zákon a předpisy související. Nařízení Rady (ES) o úpadkovém řízení. Komentář*. Praha: ASPI, a.s., 2008, s. 318. ISBN 978-80-7357-375-1.

¹⁸⁵ „Není-li zákonem stanoveno jinak, je osobou oprávněnou k podání žaloby nebo jiného návrhu k vymožení nároku dlužníka včetně jeho zajištění, který se týká majetkové podstaty, po prohlášení konkursu pouze insolvenční správce; návrh podaný jinou osobou soud zamítne,“ InsZ, § 249, odst. 1.

¹⁸⁶ „1) Prohlášením konkursu se ze soudních a rozhodčích řízení nepřerušují

a) trestní řízení,

b) dědické řízení a řízení o pozůstalosti,

c) řízení o vypořádání společného jmění dlužníka a jeho manžela,

d) řízení o výživném nezletilých dětí bez zřetele k tomu, zda v něm dlužník vystupuje jako osoba oprávněná nebo jako osoba povinná,

e) řízení ve věcech ochrany osobnosti a ve věcech ochrany názvu a dobré pověsti právnické osoby; to neplatí, je-li dlužník podnikatelem nebo je-li požadováno peněžité plnění,

f) řízení ve věcech veřejných rejstříků podle zvláštního právního předpisu,

g) řízení ve věcech kapitálového trhu,

h) řízení o výkon rozhodnutí nebo exekuce,

i) řízení, ve kterých je dlužník jediným účastníkem,“ InsZ, § 266, odst. 1.

¹⁸⁷ DVOŘÁK, J., SPÁČIL, J., *Společné jmění manželů v teorii a judikatuře*. 2., rozšířené vydání, Praha: ASPI, 2007. ISBN 978-80-7357-262-4.

¹⁸⁸ „Prohlášením konkursu zaniká společné jmění dlužníka a jeho manžela; byl-li vznik společného jmění dlužníka a jeho manžela vyhrazen ke dni zániku manželství, má prohlášení konkursu stejné majetkoprávní účinky jako zánik manželství,“ InsZ, § 268, odst. 1.

byl-li vznik SJM ujednán ke konci manželství, má konkurs stejné účinky jako zánik manželství. Zaniklé jmění je následně třeba vypořádat, stejně tak je třeba vypořádat SJM, které zaniklo nebo bylo zúženo již před prohlášením konkursu a nebylo dosud vypořádáno (§ 268, odst. 2).¹⁸⁹ Zaniklé SJM je třeba vypořádat v soudním řízení anebo dohodou s manželem dlužníka, k jejímuž uzavření je namísto dlužníka oprávněn insolvenční správce a která musí být odsouhlasena věřitelským výborem a schválena insolvenčním soudem (§ 271 InsZ).¹⁹⁰ O vypořádání SJM formou dohody a soudního rozhodnutí bude pojednáno v následující kapitole. K vypořádání SJM bude věcně příslušný insolvenční soud a bude se jednat o incidenční spor (§ 159, odst. 1, c). Řízení o vypořádání společného jmění je totiž zvláštním druhem sporu vyvolaného insolvenčním řízením, kterým se vymezuje rozsah majetkové podstaty a který nahrazuje spor o vyloučení věci z majetkové podstaty.¹⁹¹

Dle § 741 občanského zákoníku platí, že pokud nedojde do 3 let od zúžení, zrušení nebo zániku SJM k jeho vypořádání dohodou nebo nebyl-li dán návrh na jeho vypořádání soudním rozhodnutím, případnou movité věci tomu, kdo jich pro svou potřebu fakticky užívá jako vlastník, ostatní movité, nemovité věci a práva, pohledávky a dluhy se stanou věcmi v podílovém spoluvlastnictví, přičemž podíly obou manželů jsou stejné.¹⁹² Dalším účinkem prohlášení konkursu je stavění této lhůty, pokud měla skončit do šesti měsíců od prohlášení konkursu (§ 268, odst. 3), tak, aby byl poskytnut insolvenčnímu správci určitý čas na orientaci v majetkoprávních poměrech dlužníka a na samotné vypořádání SJM, k němuž je oprávněn (a zároveň povinen) místo dlužníka.¹⁹³

¹⁸⁹ HÁSOVÁ, J. a kol.: *Insolvenční zákon. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 917. ISBN 978-80-7400-555-8.

¹⁹⁰ HÁSOVÁ, J. a kol.: *Insolvenční zákon. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 918. ISBN 978-80-7400-555-8.

¹⁹¹ Tamtéž.

¹⁹² „Nedojde-li do tří let od zúžení, zrušení nebo zániku společného jmění k vypořádání toho, co bylo dříve součástí společného jmění, ani dohodou, ani nebyl podán návrh na vypořádání rozhodnutím soudu, platí, že se manželé nebo bývalí manželé vypořádali tak, že

a) hmotné věci movité jsou ve vlastnictví toho z nich, který je pro potřebu svou, své rodiny nebo rodinné domácnosti výlučně jako vlastník užívá,

b) ostatní hmotné věci movité a věci nemovité jsou v podílovém spoluvlastnictví obou; jejich podíly jsou stejné,

c) ostatní majetková práva, pohledávky a dluhy náleží společně oběma; jejich podíly jsou stejné,“ OZ, §741.

¹⁹³ MARŠÍKOVÁ, J. a kol., *Insolvenční zákon s poznámkami, judikaturou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 488. ISBN 978-80-87576-80-9.

Vzhledem k tomu, že prohlášením konkursu dlužník ztrácí dispoziční oprávnění k majetku náležejícímu do majetkové podstaty, smlouvy, které uzavře po podání insolvenčního návrhu (jde-li o řízení na základě návrhu dlužníka), respektive poté, co nastaly účinky spojené se zahájením řízení (jde-li o návrh věřitele) dlužník se svým manželem o zúžení nebo rozšíření rozsahu SJM, jestliže se na základě těchto dohod staly součástí SJM dluhy nebo majetek náležející do té doby pouze dlužníku, a dohody o vypořádání SJM včetně soudem schváleného smíru jsou neplatné.¹⁹⁴ Tyto smlouvy jsou absolutně neplatné a není třeba se neúčinnosti dovolávat soudní cestou.¹⁹⁵

V průběhu konkursu nemůže vzniknout nové SJM a nevznikne ani tehdy, pokud by dlužník uzavřel nový sňatek.¹⁹⁶ V takovém případě by byl vznik SJM odložen až ke dni zániku účinků konkursu.¹⁹⁷

Co se týče majetku ve společném jmění manželů, insolvenční správce ho zahrne do soupisu majetkové podstaty s poznámkou probíhajícího řízení o vypořádání SJM,¹⁹⁸ na základě jehož výsledku jej doplní nebo zúží.

¹⁹⁴ „Smlouvy mezi manželi, které byly uzavřeny po podání insolvenčního návrhu dlužníkem, a jde-li o insolvenční návrh věřitele poté, co nastaly účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení, se stávají prohlášením konkursu neplatnými, jde-li o

a) smlouvy o zúžení rozsahu společného jmění manželů,

b) smlouvy o rozšíření rozsahu společného jmění manželů, jestliže se na jejich základě stal součástí společného jmění manželů majetek do té doby náležející jen dlužníku,

c) smlouvy o rozšíření rozsahu společného jmění manželů, jestliže se na jejich základě staly součástí společného jmění manželů závazky náležející do té doby jen manželu dlužníka,“ InsZ, § 269, odst. 1.

¹⁹⁵ HÁSOVÁ, J. a kol.: *Insolvenční zákon. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 922. ISBN 978-80-7400-555-8.

¹⁹⁶ „Po dobu trvání účinků prohlášení konkursu nemůže vzniknout nové společné jmění manželů; uzavře-li dlužník nové manželství, odkládá se vznik společného jmění manželů ke dni zániku těchto účinků,“ InsZ, § 276, odst. 1.

¹⁹⁷ MARŠÍKOVÁ, J. a kol., *Insolvenční zákon s poznámkami, judikaturou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 464. ISBN 978-80-87576-80-9.

¹⁹⁸ HÁSOVÁ, J. a kol.: *Insolvenční zákon. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 918. ISBN 978-80-7400-555-8.

7. Vypořádání společného jmění manželů na základě dohody a formou soudního rozhodnutí

Každé zaniklé SJM je třeba vypořádat. Obecný postup je stanoven v občanském zákoníku v § 736 - § 742. Vypořádání, jehož lze obecně dosáhnout dohodou obou manželů anebo soudním rozhodnutím, přichází v úvahu při zániku SJM, zúžení SJM a zrušení SJM. Zánik SJM je typický pro zánik manželství, v insolvenčním právu pak pro konkurs, neboť prohlášení konkursu má podle ust. § 268 InsZ stejný účinek na SJM jako zánik manželství. Insolvenční zákon je k občanskému zákoníku v postavení legis specialis, a proto se užije ustanovení týkajících se účinku prohlášení konkursu dle InsZ.

Schválením oddlužení plněním splátkového kalendáře společné jmění nezaniká,¹⁹⁹ a proto jej není třeba vypořádat, avšak možnost vypořádání vyloučena není. Dispoziční oprávnění k majetku náležejícímu do SJM zůstává dlužníkovi (§ 409 InsZ), který tak může vypořádání SJM provést. V tomto případě by se však při vypořádání nepostupovalo dle insolvenčního zákona, ale dle občanského zákoníku, a pokud by vypořádání bylo pro dlužníka nevýhodné a vedlo by k tomu, že by dlužník nebyl schopen splnit podstatnou část splátkového kalendáře, soud by mohl schválené oddlužení zrušit a prohlásit na dlužníkův majetek konkurs.²⁰⁰ Došlo-li by k prohlášení konkursu, logicky by SJM zaniklo a předchozí smlouvy o vypořádání by byly neplatné.²⁰¹ Není-li však vypořádáním SJM ohroženo plnění splátkového kalendáře, může takové vypořádání platně proběhnout, aniž by bylo insolvenční řízení jednoho či druhého z manželů dotčeno.²⁰²

¹⁹⁹ HÁSOVÁ, J. a kol.: *Insolvenční zákon. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1256. ISBN 978-80-7400-555-8.

²⁰⁰ „*Insolvenční soud schválené oddlužení zruší a současně rozhodne o způsobu řešení dlužníkovy úpadku konkursem, jestliže*

b) se ukáže, že podstatnou část splátkového kalendáře nebude možné splnit,“

InsZ, § 418, odst. 1, b.

²⁰¹ Viz kapitola 6.2.3. Zánik společného jmění manželů v konkursu.

²⁰² HÁSOVÁ, J. a kol.: *Insolvenční zákon. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1256. ISBN 978-80-7400-555-8.

Pro úplnost je třeba uvést, že v případě společného oddlužení manželů, jde-li o schválení oddlužení zpeněžením majetkové podstaty, SJM nezaniká, neboť pro účely zpeněžení se užije veškerý majetek obou manželů,²⁰³ a naopak, nejde-li o společné oddlužení manželů a je-li schváleno oddlužení zpeněžením majetkové podstaty, SJM zaniká, neboť se pro oddlužení zpeněžením majetkové podstaty užijí přiměřeně ustanovení o konkursu.²⁰⁴

7.1. Vypořádání SJM na základě dohody

7.1.1. Přechod oprávnění a předpoklady k uzavření dohody

Je-li prohlášen konkurs, zaniká společné jmění, které je třeba vypořádat. Dispoziční oprávnění přechází z dlužníka v konkursu na insolvenčního správce (§ 270), dohody uzavřené dlužníkem po prohlášení konkursu jsou neplatné (§ 269) a část SJM, jež byla užita k dlužníkovu podnikání se souhlasem manžela,²⁰⁵ spadá vždy do majetkové podstaty. Vypořádat je třeba nejen SJM, které zaniklo prohlášením konkursu, ale i dříve zaniklé SJM, pokud nebylo vypořádáno již dříve. V případě, kdy SJM zaniklo, bylo zúženo anebo zrušeno již dříve a nebylo dosud vypořádáno, platilo by nebýt konkursu dle § 741 občanského zákoníku, že po třech letech by připadly movité věci tomu, kdo jich užíval jako vlastník, a ostatní movité a nemovité věci a práva a pohledávky se vypořádají tím, že přejdou do podílového spoluvlastnictví s rovnými podíly, avšak prohlášením konkursu je dána insolvenčnímu správci možnost seznámit se s majetkoprávními poměry dlužníka a vypořádat SJM tím, že se staví jinak tříletá lhůta, po níž dojde k výše uvedené domněnce vypořádání, jestliže má skončit nejpozději do šesti měsíců od prohlášení konkursu.²⁰⁶ Stejně tak pokud tato lhůta uplynula v době od zahájení účinků insolvenčního řízení do prohlášení konkursu, nastanou výše

²⁰³ Viz kapitola 6.1.2. Zánik SJM při oddlužení zpeněžením majetkové podstaty.

²⁰⁴ „O účincích schválení oddlužení zpeněžením majetkové podstaty platí ohledně majetku náležícího do majetkové podstaty v době schválení oddlužení obdobně ustanovení tohoto zákona o účincích prohlášení konkursu, včetně zániku společného jmění dlužníka a jeho manžela. Jde-li o oddlužení povolené na základě společného návrhu manželů (§ 394a), považuje se od okamžiku, kdy nastanou účinky schválení oddlužení zpeněžením majetkové podstaty, všechny majetek těchto manželů za majetek ve společném jmění manželů, které nezaniká,“ InsZ, § 408, odst. 1.

²⁰⁵ Souhlas manžela k podnikání s užitím majetku patřícího do SJM se uděluje při prvním užití majetku (OZ, § 715).

²⁰⁶ Viz kapitola 6.2.3. Zánik společného jmění manželů v konkursu.

popsané účinky podle občanského zákoníku spojené s uplynutím tříleté lhůty k vypořádání společného jmění manželů až po šesti měsících od prohlášení konkursu. Do té doby lze uzavřít novou dohodu insolvenčním správcem o vypořádání společného jmění manželů, je však zaručena ochrana práv třetích osob nabytých v dobré víře.²⁰⁷

7.1.2. Náležitosti dohody o vypořádání SJM

K účinnosti dohody, která musí být v souladu s právními předpisy, mezi insolvenčním správcem a manželem dlužníka o vypořádání SJM je nutné schválení insolvenčním soudem, který o tom vydá usnesení, stejně tak je třeba souhlasu věřitelského výboru,²⁰⁸ bez něhož ji soud neschválí.²⁰⁹ Tato dohoda musí být v písemné formě (§ 739 OZ). Souhlas věřitelského výboru je pro soud závazný, není tak možné tento souhlas nahradit rozhodnutím soudu (na základě žaloby na prohlášení vůle dle § 161, odst. 3 OSŘ). V případě, kdy by věřitelský soud dohodu neschválil, musí insolvenční správce navrhnout vypořádání SJM soudním rozhodnutím.²¹⁰ K souhlasu věřitelského výboru je však třeba dodat, že může nastat situace, kdy věřitelský výbor není zřízen pro nezájem věřitelů,²¹¹ v takovém případě k účinnosti dohody o vypořádání SJM stačí souhlas soudu. Soudem schválená dohoda o vypořádání SJM má charakter soudního rozhodnutí, respektive soudního smíru, a proto není proti jejímu schválení přípustné odvolání,

²⁰⁷ „Jestliže v době od okamžiku, kdy nastaly účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení, do prohlášení konkursu již uplynula lhůta k vypořádání společného jmění manželů, aniž byla uzavřena dohoda o vypořádání společného jmění manželů, nastanou účinky spojené podle zvláštního právního předpisu s uplynutím lhůty k vypořádání společného jmění manželů až po šesti měsících od prohlášení konkursu, do té doby lze uzavřít novou dohodu o vypořádání společného jmění manželů nebo podat návrh na jeho vypořádání rozhodnutím soudu; práva třetích osob nabytá v dobré víře tím však nejsou dotčena,“ InsZ, § 269, odst. 2.

²⁰⁸ „1) Dohoda o vypořádání společného jmění manželů uzavřená insolvenčním správcem je účinná, jakmile ji schválí insolvenční soud.

2) Insolvenční soud dohodu o vypořádání společného jmění manželů neschválí, je-li v rozporu s právními předpisy nebo jestliže s ní nesouhlasí věřitelský výbor,“ InsZ, § 271, odst. 1,2.

²⁰⁹ HÁSOVÁ, J. a kol.: *Insolvenční zákon. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 926. ISBN 978-80-7400-555-8.

²¹⁰ Tamtéž.

²¹¹ Věřitelé často v praxi nevytvoří věřitelský výbor; neúčastní se přezkumného jednání ani schůze věřitelů, a tím pádem není zvolen ani věřitelský výbor. V takovém případě dle § 66 vykonává působnost věřitelského výboru insolvenční soud.

a zrušit ji lze později pouze rozsudkem jen tehdy, je-li neplatná podle hmotného práva dle ust. § 99, odst. 3 OSŘ.²¹²

Jde-li o tzv. nepatrný konkurs (§ 314) a nerozhodne-li schůze věřitelů jinak, není k účinnosti dohody o vypořádání SJM třeba souhlasu věřitelského výboru ani soudu.²¹³

Vypořádání SJM se neprovádí vždy ani v konkursu. Nutnou podmínkou pro to, aby vůbec bylo SJM vypořádáno, je existence majetku ve společném jmění, jehož hodnota převyšuje hodnotu závazků dlužníka, jež mohou být z majetku uspokojeny; v opačném případě se vypořádání SJM neprovádí a celý majetek se zahrne do majetkové podstaty.²¹⁴ Jde o tzv. předlužení společného jmění manželů. Výjimku ze SJM tvoří dle ust. § 709 OZ věci ve výlučném vlastnictví jednoho z manželů a dle ust. § 710 OZ dluhy týkající se majetku, který náleží výhradně jednomu z manželů, a to v rozsahu, který přesahuje zisk z tohoto majetku nebo pokud je převzal jen jeden z manželů bez souhlasu druhého, aniž se přitom jednalo o obstarávání každodenních nebo běžných potřeb rodiny.²¹⁵ Těmito výjimkami může argumentovat manžel dlužníka, který nesouhlasí se zahrnutím celého SJM do majetkové podstaty, v tom případě má možnost podat vylučovací žalobu. Problematická situace nastává v případě, kdy jde o souběžné konkursy obou dlužníků-manželů, v tom případě má vylučovací žalobu dle Vrchního soudu v Praze povinnost podat insolvenční správce, dojde-li ke kolizi dvou majetkových podstat.²¹⁶ Má-li manžel dlužníka za to, že insolvenční správce špatně posoudil poměr majetku a závazků, v důsledku čehož zahrnul celé SJM do

²¹² MARŠÍKOVÁ, J. a kol., *Insolvenční zákon s poznámkami, judikaturou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 492. ISBN 978-80-87576-80-9.

²¹³ „1) Nerozhodne-li schůze věřitelů jinak, v nepatrném konkursu se postupuje podle tohoto zákona s těmito odchylkami:

(...) b) k účinnosti dohody o vypořádání společného jmění manželů není potřeba schválení insolvenčním soudem ani souhlasu věřitelského orgánu (...),“ InsZ, § 315, odst. 1, b).

²¹⁴ „Nelze-li provést vypořádání společného jmění manželů proto, že závazky dlužníka, které z něj mohou být uspokojeny, jsou vyšší než majetek, který náleží do společného jmění manželů, zahrne se celý majetek náležející do společného jmění manželů do majetkové podstaty,“ InsZ, § 274.

²¹⁵ HÁSOVÁ, J. a kol.: *Insolvenční zákon. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 932. ISBN 978-80-7400-555-8.

²¹⁶ Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze sp. zn. ICm 900/2010, 103 VSPH 53/2011 (KSUL 45 INS 797/2009-C6-2).

majetkové podstaty, má dle Krajského soudu v Ústí nad Labem možnost sám podat žalobu na vypořádání SJM, nikoliv vylučovací žalobu.²¹⁷

Výsledkem vypořádání SJM může být také přikázání pohledávky manželi dlužníka, k čemuž Vrchní soud v Praze konstatoval, že ani případné následné vypořádání SJM nezbavuje věřitele práva domáhat se uspokojení své pohledávky i z majetku patřícího původně do SJM a přikázaného v rámci vypořádání do výlučného vlastnictví manžela. „*Stejně tak vypořádání, podle nějž by závazek ze SJM měl být nadále výlučným závazkem jen jednoho z bývalých manželů, věřitele tohoto závazku neváže, pokud s tím výslovně nesouhlasil. Postavení (právo) věřitele se dohodou o vypořádání SJM dlužníka a jeho manžela nemůže zhoršit; dohoda porušující tuto zásadu je vůči němu ze zákona bezúčinná. Táž pravidla platí i pro případ dohody o vypořádání SJM, již by v insolvenčním řízení uzavřel namísto manžela (dlužníka) insolvenční správce, jakož i pro případ vypořádání SJM rozhodnutím soudu.*“²¹⁸

Vznikne-li manželů dlužníka důsledkem dohody o vypořádání SJM pohledávka, považuje se za přihlášenou a bude uspokojována stejně jako přihlášené pohledávky (§ 275).

7.2. Vypořádání SJM formou soudního rozhodnutí

Nedojde-li k dohodě mezi insolvenčním správcem a manželem dlužníka, i tak je třeba konkursem zaniklé SJM vypořádat. Jediným možným řešením v dané situaci tedy bude vypořádání SJM formou soudního rozhodnutí.

Prohlášením konkursu ztrácí dlužník dispoziční oprávnění k majetkové podstatě, a proto probíhá-li řízení o vypořádání SJM, které již bylo zahájeno u obecného soudu, insolvenční správce se stává účastníkem řízení místo dlužníka.²¹⁹ Pokud probíhá řízení u obecného soudu o vypořádání SJM a již byl

²¹⁷ „Na jednání dne 20.12.2011 vzala žalobkyně bez dalšího zdůvodnění v plném rozsahu svoji žalobu zpět, přičemž tak učinila po poučení o nedostatku své aktivní legitimace, kdy by svého nároku měla domáhat žalobou o vypořádání společného jmění manželů a nikoli vylučovací žalobou,“ Rozhodnutí Krajského soudu v Ústí nad Labem - pobočky v Liberci č. j. 57 ICM 419/2010-79, KSLB 57 INS 5513/2009-C5-4).

²¹⁸ Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze sp. zn. 3 VSPH 423/2012-A-14, KSCB 25 INS 1565/2012-B-14.

²¹⁹ „Probíhá-li řízení o vypořádání společného jmění manželů, stává se insolvenční správce prohlášením konkursu účastníkem tohoto řízení místo dlužníka. Trvají-li účinky rozhodnutí o úpadku, nelze toto řízení skončit soudním smírem,“ InsZ, § 273, odst. 1.

zjištěn úpadek, lze sice provést rozsudkem vypořádání SJM při dodržení zásady uvedené v § 270, odst. 2,²²⁰ avšak nelze uzavřít smír.²²¹ Smír lze uzavřít pouze před insolvenčním soudem za podmínek uvedených v § 271 (souhlas věřitelského výboru, soulad s právními předpisy a následné schválení soudem).²²²

Je-li vedeno řízení před obecným soudem, mezitím je prohlášen konkurs a insolvenční správce vstoupí do řízení a následně v rámci své činnosti uzavře s manželem dlužníka dohodu o vypořádání SJM, kterou však neschválí insolvenční soud a insolvenční správce se proti tomu odvolá, bude třeba přerušit řízení o vypořádání společného jmění manželů vedené před obecným soudem, a to až do konečného rozhodnutí odvolacího soudu o odvolání proti rozhodnutí o neschválení dohody. Pokud odvolací soud rozhodnutí insolvenčního soudu potvrdí, bude obecný soud v řízení o vypořádání pokračovat, jestliže však odvolací soud rozhodnutí insolvenčního soudu změní a dohodu schválí, bude řízení o vypořádání společného jmění manželů vedené před obecným soudem zastaveno.²²³

Spor o vypořádání SJM je incidenčním sporem²²⁴ dle § 159, odst. 1, c), a tak je k jeho řešení věcně příslušný krajský insolvenční soud. Řízení probíhá před samosoudcem (§ 12, odst. 1) na návrh oprávněné osoby, jíž je insolvenční správce a manžel dlužníka, a má povahu žaloby (§ 79 OSŘ). Co se týče procesního postupu během incidenčních sporů, zákon výslovně v § 7 InsZ stanoví, že se pro incidenční spory přiměřeně užití ustanovení OSŘ týkající se sporného řízení, a není-li to možné, pak ustanovení zákona o zvláštních řízeních soudních (zákon č. 292/2013 Sb.), nestanoví-li InsZ jinak.²²⁵ Vzhledem k přiměřenému užití OSŘ má rozhodnutí povahu rozsudku (§ 159 a násl. OSŘ) a lhůta na

²²⁰ „Část společného jmění manželů, kterou dlužník použil se souhlasem manžela k podnikání, spadá při vypořádání společného jmění manželů vždy do majetkové podstaty,“ InsZ, § 270, odst. 2.

²²¹ InsZ, § 273, odst. 1.

²²² MARŠÍKOVÁ, J. a kol., *Insolvenční zákon s poznámkami, judikaturou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 493. ISBN 978-80-87576-80-9.

²²³ HÁSOVÁ, J. a kol.: *Insolvenční zákon. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 931. ISBN 978-80-7400-555-8.

²²⁴ Incidenční spor je spor vyvolaný insolvenčním řízením, o kterém tak stanoví insolvenční zákon, který je projednáván v rámci insolvenčního řízení, jenž je řešen v relativně samostatném řízení, avšak jeho výsledek má význam pro další postup insolvenčního řízení.

²²⁵ HÁSOVÁ, J. a kol.: *Insolvenční zákon. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 560. ISBN 978-80-7400-555-8.

odvolání činí 15 dní od doručení rozsudku (§ 204, odst. 1 OSŘ). Soudem, který rozhoduje o odvolání v incidenčních sporech je příslušný vrchní soud rozhodující ve specializovaném tříčlenném insolvenčním senátu.

8. Srovnání současné české právní úpravy s právní úpravou USA a SRN

8.1. Účel srovnání a jeho cíl v této práci

Dalším z dílčích cílů práce je lehce nastínit zahraniční právní úpravy. Účelem práce je detailně rozebrat současnou platnou právní úpravu v České republice; komparace není hlavním cílem práce, a proto bude v rámci výkladu nezbytné přijmout určitá zjednodušení. Zjednodušení je i daní za skutečnost, že je popisována právní úprava dvou zahraničních právních systémů, což se autorovi práce jeví jako i pro čtenáře zajímavější, než popisovat pouze jednu zahraniční úpravu.

Právní systém SRN byl zvolen pro porovnání z toho důvodu, že české a německé právo je provázané jak historicky, tak svojí podobností, neboť jsou oba právní řády součástí kontinentální právní kultury, a naopak popis právní úpravy USA byl zvolen díky její odlišnosti dané příslušností k anglosaské právní kultuře.

8.2. Právní úprava USA

V USA je insolvenční právo upraveno v mnohokrát novelizovaném jednotném federálním zákoníku tzv. *Bankruptcy Code* z roku 1978.²²⁶ Úpravu hmotného práva doplňuje procesní úprava tzv. *Federal Rules of Bankruptcy Procedure*. Insolvenční právo je právem federálním, a proto k rozhodování v insolvenčních řízeních jsou příslušné federální soudy.²²⁷ Vzhledem k precedenčnímu charakteru judikatury jsou rozhodnutí obvodních *Bankruptcy Courts* závazná pro samotný soud a jeho další rozhodovací činnost, rozhodnutí oblastního *Court of Appeals* či *Bankruptcy Appellate Panel* jsou závazná pro soudy v rámci této soudní oblasti.²²⁸

²²⁶ Federální právní předpisy vydává Kongres USA na základě článku I, odstavce 8, Ústavy USA.

²²⁷ NOVOTNÁ, P., *ADR a insolvence: Poznátky z USA* [online]. Dny práva. Brno: Masarykova univerzita 2009 [cit.19.3.2015]. ISSN 978-80-210-4990-1. Dostupné z: http://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2009/files/prispevky/rozhodci_rizeni/Novotna_Petra_1057.pdf.

²²⁸ Tamtéž.

Americká právní úprava k řešení úpadku používá tzv. likvidaci (*Liquidation*)²²⁹ a reorganizaci (*Reorganization*).²³⁰ Likvidace lze přirovnat k českým konkursům, neboť jde o likvidační způsob řešení úpadku s velmi podobnými rysy jako konkursy dle českého práva, a lze je zahájit na návrh dlužníka i věřitele. Reorganizace obdobně jako v českém právu slouží k sanačnímu řešení, kde je na základě souhlasu věřitelů pod soudním dohledem provedena reorganizace jakožto sanační řešení výhodnější pro věřitele a vedoucí k zachování provozu úpadce.²³¹ V obou případech jsou věřitelé rozděleni do tříd obdobně jako v právní úpravě ČR.

Konkursní předpisy z celého světa, umožňují-li reorganizaci subjektům v úpadku, vycházejí z právní úpravy USA, neboť zmíněný *Bankruptcy Code* z roku 1978 změnil povahu úpadců; zatímco dříve v úpadku mohli končit pouze podnikatelé, tato norma umožnila řešit úpadek i spotřebitelům. Právní řády celého světa ovlivnila tzv. reorganizace původně podle amerického práva, jejíž podstatou je pokračování provozu úpadcových podniků či. tzv. spotřebitelské konkursy (osobní bankroty) za účelem postupného co největšího uspokojení pohledávek věřitelů.²³²

Obdoba společného jmění manželů (*Community property*) se užívá pouze v některých státech²³³ na západě USA jako výsledek provázanosti s tzv. *civil law system*,²³⁴ příčinou je tamní kulturní blízkost s Mexikem, kde tento institut existuje díky jeho historickému vývoji coby španělské kolonie. Španělské právo je

²²⁹ Bankruptcy Code, Chapter 7.

²³⁰ Bankruptcy Code, Chapter 11, 12 and 13.

²³¹ KOŠTÁL, P., Konkursy v USA, *Konkursní noviny* [online]. Brno: Cooper press s. r. o. 2001 [cit19.3.2015]. Dostupné z: <http://www.kn.cz/clanek/konkursy-v-usa>.

²³² WINTEROVÁ, A., a kol., *Civilní právo procesní*, 6. vydání, Praha: Linde 2011, s. 590. ISBN 978-80-7201-842-0.

²³³ Arizona, Kalifornie, Idaho, Louisiana, Nevada, Nové Mexiko, Texas, Washington a Wisconsin. Na Aljašce lze smluvně modifikovat, zda manželé užijí *Community property*, případně co bude jeho součástí a co bude vyloučeno.

²³⁴ V pojetí anglosaské právní kultury pojem „civil law“ znamená právo psané, vyvinuté z římského práva a typické pro kontinentální Evropu. V některých státech USA mělo civil law systém vliv na vývoj právní kultury; přestože dominantním určovatelem právní kultury je tzv. common law, právo postavené na soudních precedencích, dají se v právu najít i prvky více či méně typické pro civil law. Precedenty však nejsou v USA jediným zdrojem práva, existují i legislativní předpisy. Naopak v Louisianě je užíváno common law, tamní právní systém je v podstatě kontinentálním právním systémem díky historické provázanosti s Francií.

THE ROBBINS COLLECTION, SCHOOL OF LAW, UNIVERSITY OF CALIFORNIA AT BERKELEY, *The Common Law and Civil Law Traditions* [online] [cit19.3.2015].

Dostupné z: <https://www.law.berkeley.edu/library/robbins/CommonLawCivilLawTraditions.html>.

postaveno stejně jako další právní řády kontinentální právní kultury na římskoprávním základě, a proto lze nalézt obdobu SJM i v právních řádech několika států USA. Oproti právu insolvenčnímu, jenž je právem federálním a tedy platným pro všechny státy Unie, úprava manželského majetkového práva je rozdílná v jednotlivých státech.

Vzhledem k podobnosti *Community property* s instituty obdobnými v kontinentální právní kultuře lze *Community property* charakterizovat jako společné jmění aktiv i pasiv nabytých oběma z manželů během trvání manželství s výjimkou dědictví a darů náležejících pouze jednomu z manželů. V jiných státech Unie *Community property* neexistuje, jmění je v režimu tzv. *Seperate property*, což lze přirovnat k režimu oddělených jmění dle občanského zákoníku, anebo v podílovém spoluvlastnictví.²³⁵ V případě rozvodu, bude provedeno vypořádání, u něhož se vychází z toho, že podíly manželů jsou stejné. Úprava rozvodů je však v každém státě odlišná.

8.3. Právní úprava SRN

Německé insolvenční právo je upraveno v insolvenčním řádu (*Insolvenzordnung*), který je účinný od 1. 1. 1999. Úpadek je v německé právní úpravě řešen konkursem anebo tzv. insolvenčním plánem.²³⁶ Podmínkou úpadku na rozdíl od české právní úpravy není mnohost věřitelů a většina účinků se váže ke zjištění „úpadku“, nikoliv až ke konkrétnímu rozhodnutí o způsobu řešení, jako např. k prohlášení konkursu jako v ČR. Pojem „úpadek“ je užit pro srovnání s českým právem, avšak samotný *Insolvenzordnung* tento pojem nezná a užívá spojení „důvod zahájení řízení.“²³⁷ InsO dále rozlišuje „úpadek“ ve formě platební neschopnosti²³⁸(nebo hrozící platební neschopnosti) anebo předlužení.²³⁹ Na

²³⁵ GARBER, J., What is Community Property? *About Money* [online]. Dostupné z: <http://wills.about.com/od/howtoavoidprobate/a/communityprop.htm>. Citováno 19.3.2015.

²³⁶ Insolvenční plán je sanační způsob řešení „úpadku“, kdy je možné se odchýlit od InsO za účelem lepšího uspokojení věřitelů s jejich souhlasem a souhlasem soudu.

SKŘIVÁNKOVÁ, K., Krátký exkurz do německého insolvenčního práva, *Konkursní noviny* [online] [cit19.3.2015]. Dostupné z: <http://www.konkursni-noviny.cz/clanek/kratky-exkurz-do-nemeckeho-insolvencniho-prava>.

²³⁷ SKŘIVÁNKOVÁ, K., Krátký exkurz do německého insolvenčního práva, *Konkursní noviny* [online] [cit19.3.2015]. Dostupné z: <http://www.konkursni-noviny.cz/clanek/kratky-exkurz-do-nemeckeho-insolvencniho-prava>.

²³⁸ InsO, § 18.

²³⁹ InsO, § 19.

rozdíl od českého InsZ mohou být dlužníky i osoby bez právní subjektivity,²⁴⁰ § 11, odst. 2 InsO pak umožňuje, aby se insolvenční řízení týkalo SJM. InsO užívá pro německou obdobu SJM termín *das Gesamtgut*.²⁴¹

Co se týče zahájení insolvenčního řízení, v Německu se rovněž zahajuje na návrh dlužníka nebo věřitele, a je-li návrh důvodný, soud zahájí řízení, což lze srovnat s českým zjištěním úpadku. Toto rozhodnutí je zveřejněno v insolvenčním resjtríku²⁴² a následně běží lhůta pro přihlašování pohledávek obdobně jako v ČR. Na rozdíl od insolvenčních řízení v ČR, kdy dlužník ztrácí dispoziční oprávnění pouze v důsledku prohlášení konkursu nebo schválení oddlužení zpeněžením majetkové podstaty, v SRN dlužník ztrácí v důsledku „úpadku“²⁴³ dispoziční oprávnění k majetku vždy s výjimkou soudního povolení vlastní správy.²⁴⁴

Německý insolvenční řád zná rovněž obdobu oddlužení (institut *die Restschuldbefreiung*), avšak v rozdílné podobě než český insolvenční zákon. O „oddlužení“ žádá dlužník spolu s insolvenčním návrhem nebo do dvou týdnů od okamžiku, kdy mu bylo doručeno upozornění soudu na možnost o „oddlužení“ požádat. Doba, po kterou „oddlužení“ probíhá, je v Německu zpravidla, avšak ne vždy, šestiletá, a osobou, která spravuje dlužníkovu oddlužení, není insolvenční správce, ale soudem určený opatrovník.²⁴⁵ Tento opatrovník inkasuje od plátce mzdy část mzdy, kterou jednou ročně zasílá věřitelům. Po uplynutí této šestileté doby rozhodne soud o prominutí zbytku dluhů.

Institut *das Gesamtgut* (SJM) může být smluvně značně modifikován od zákonného bezpodílového majetkového společenství až po režim oddělených jmění podobně jako v České republice dle občanského zákoníku.

Jak již bylo řečeno, podle InsO jsou dlužníky i osoby bez právní subjektivity. Je-li „SJM“ spravováno oběma manželi, je insolvenční řízení vedeno proti oběma, je-li spravováno pouze jedním z nich, dle ust. § 37 InsO nedochází

²⁴⁰ SKŘIVÁNKOVÁ, K., Krátký exkurz do německého insolvenčního práva, *Konkursní noviny* [online] [cit19.3.2015]. Dostupné z: <http://www.konkursni-noviny.cz/clanek/kratky-exkurz-do-nemeckeho-insolvencniho-prava>.

²⁴¹ InsO, § 11, odst. 2.

²⁴² https://www.insolvenzbeamtungen.de/cgi-bin/bl_suche.pl.

²⁴³ Shledal-li soud důvod k zahájení řízení a zahájil řízení.

²⁴⁴ SKŘIVÁNKOVÁ, K., Krátký exkurz do německého insolvenčního práva, *Konkursní noviny* [online] [cit19.3.2015]. Dostupné z: <http://www.konkursni-noviny.cz/clanek/kratky-exkurz-do-nemeckeho-insolvencniho-prava>.

²⁴⁵ HÁSOVÁ, J, *Právní otázky podnikání v SRN*. Vyd. 1. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 272 - 273. ISBN 978-80-7400-411-7.

k vypořádání „SJM“ a celé „SJM“ je zahrnuto do majetkové podstaty.²⁴⁶ Je-li vedeno insolvenční řízení pouze proti výlučnému jmění jednoho z manželů, pak „SJM“ dotčeno není.²⁴⁷ Je-li však součástí „SJM“ závod sloužící k podnikání, pak „SJM“ ručí za oprávněné pohledávky, a v případě platební neschopnosti může být provedeno insolvenční řízení ve vztahu k celému SJM.²⁴⁸ K podání návrhu, jde-li o „SJM“ spravované manželi společně, jsou oprávnění věřitelé a oba manželé společně; v tom případě může být důvodem pro zahájení hrozící platební neschopnost, nebo každý zvlášť.²⁴⁹

²⁴⁶ HELDES, J., *Společné jmění manželů a insolvenční řízení* [online]. Brno: 2013, s. 55. Diplomová práce na FPR Masarykovy univerzity. Vedoucí: JUDR. Radim Chalupa, Ph.D [cit19.3.2015].

Dostupné z: http://is.muni.cz/th/325642/pravf_m/Jan_Heldes_diplomova_prace.pdf.

²⁴⁷ InsO, § 37.

²⁴⁸ HELDES, J., *Společné jmění manželů a insolvenční řízení* [online]. Brno: 2013, s. 55. Diplomová práce na FPR Masarykovy univerzity. Vedoucí: JUDR. Radim Chalupa, Ph.D [cit19.3.2015].

Dostupné z: http://is.muni.cz/th/325642/pravf_m/Jan_Heldes_diplomova_prace.pdf. Citováno 21.3.2015.

²⁴⁹ KRIVÁNKOVÁ, K., Krátký exkurz do německého insolvenčního práva III, *Konkursní noviny* [online] [cit19.3.2015]. Dostupné z: <http://www.kn.cz/clanek/kratky-exkurz-do-nemeckeho-insolvencniho-prava-cast-iii>.

9. Závěr

Tato práce se zabývala tématem zániku a vypořádání SJM v insolvenčním řízení. Cílem diplomové práce bylo podrobně rozebrat aktuální problematiku průniků institutu společného jmění manželů a insolvenčního řízení v souvislosti s jednotlivými způsoby řešení úpadku podle insolvenčního zákona, a proto byl podrobně zmapován institut společného jmění manželů a dopady na něj v důsledku jednotlivých způsobů řešení úpadku.

Diplomová práce je rozdělena do sedmi kapitol. První kapitola se zaměřuje na vývoj manželského majetkového práva v souvislosti s vývojem konkursního práva od počátku jeho vývoje až do současné podoby. V této kapitole jsou popsány historické konkursní úpravy platné na území českých zemí a jejich dopady na manželské majetkové právo. Druhá kapitola rozebírá bezpodílové spoluvlastnictví manželů, respektive společné jmění manželů, a jeho zánik a vypořádání v souvislosti s konkursním řízením v právní úpravě zákona o konkursu a vyrovnání. V další kapitole je práce zaměřena na vývoj společného oddlužení manželů. Tato kapitola je pro tuto práci velmi podstatná, neboť současný institut společné oddlužení manželů má po revizní novele vliv na zánik a vypořádání SJM v souvislosti s jednotlivými způsoby řešení úpadku, především pak v případě řešení úpadku oddlužením zpeněžením majetkové podstaty. Předposlední dvě kapitoly podrobně charakterizují možnosti zániku a vypořádání SJM při oddlužení a konkursu a poslední kapitola přináší exkurs do právních úprav USA a SRN, s nimiž je stručně porovnána česká právní úprava.

V úvodu práce byla vyslovena hypotéza, že před přijetím revizní novely byla situace s ohledem na právní nejistotu, nepřehlednost a obtížnost řešení způsobenou absencí institutu společného oddlužení manželů v insolvenčním zákoně legislativně nedostatečná, že po přijetí revizní novely byly tyto nedostatky odstraněny a že současná právní úprava řeší problematiku SJM v insolvenčním řízení dostatečně. Lze konstatovat, že přijetím této novely a zakotvením společného oddlužení manželů do insolvenčního zákona na základě reflektování předchozí judikatury došlo skutečně ke stabilizaci řešení dříve nedostatečně právně zakotvené problematiky SJM v insolvenčním řízení, odstranění předchozích problémů a posílení právní jistoty. Hypotézu uvedenou v úvodu

práce lze tedy potvrdit, InsZ v účinném znění řeší problematiku zániku a vypořádání SJM dostatečně, předvídá různé potenciální situace, které mohou nastat s ohledem na konkrétní způsob řešení úpadku a další vývoj insolvenčního řízení, a v neposlední řadě v některých případech zjednodušuje postup insolvenčního správce. Lze říct, že minimálně s ohledem na institut SJM v insolvenčním řízení byla revize insolvenčního zákona správným krokem.

Co se týče změn provedených revizní novelou, je rovněž zajímavé zakotvení zákazu subsidiárního užití OSŘ do insolvenčního zákona vzhledem k tomu, že právě díky dřívější možnosti podpůrného užití OSŘ, jak bylo popsáno, mohly soudy v podstatě judikaturou vytvořit institut společného oddlužení manželů.

Diplomová práce se poměrně podrobně věnuje vývoji manželského majetkového práva v souvislosti s vývojem konkursního práva od počátku jeho vývoje až do současné podoby, a právě v této oblasti si autor dává naději, že tato práce poslouží čtenářům jako užitečný inspirační zdroj s ohledem na to, že ostatní publikace věnující se vývoji konkursního práva jsou zaměřené spíše obecně a vývojem manželského majetkového práva v souvislosti s konkursními předpisy se příliš nezabývají. Cílem hlavní části práce pak bylo podrobně rozebrat dopady jednotlivých způsobů řešení úpadku na SJM po revizní novele a tyto poznatky uceleně shromáždit v této publikaci. Autor proto doufá, že práce v budoucnu poslouží čtenářům jako přehledný zdroj informací o zániku a vypořádání SJM v insolvenčním řízení zpracovaných „na jednom místě,“ a tím jim usnadní vyhledávání potřebných informací.

10. Resumé

This thesis describes the issue of the termination and the settlement of the community property in insolvency proceedings. In the Czech Republic the number of insolvency proceedings has increased during the recent years. These proceedings often affect married couples as well as their community property. This thesis describes a solution of those insolvency proceedings in which the community property is affected. This thesis also describes the history of the community property in insolvency proceedings.

The community property is defined in the “Civil Code (Act No. 89/2012 Coll.)” as all assets and liabilities which were acquired during a marriage.

The issue of insolvency proceedings is regulated by the “Insolvency Act (Act No. 182/2006 Coll.)” According to the “Insolvency Act” a bankruptcy can be solved by liquidation of property, discharge of debts or reorganization.

The reorganization is typical for businesses and does not affect the community property.

In the liquidation of property the debtor's property is sold and from the yield of the sale the creditors are paid. The community property expires by law and needs to be dealt with which is achieved by a settlement. The settlement is realized either by a contract or by a ruling. As a result of the liquidation of property the insolvency administrator, instead of a debtor whose right to property had expired, is obliged to settle the community property. In a trial the insolvency administrator becomes a participant of the trial instead of the debtor.

The discharge of debts could be realized by a debt repayment schedule or by a sale of the debtor's property. In the discharge of debts the community property does not usually expire but sometimes a specific type of bankruptcy occurs. The discharge of debts is sometimes realized by the sale of the debtor's property and in such case the community property expires by law.

In the Czech Republic a married couple can ask for the discharge of debts together in which case the community property does not expire as the sale of the debtor's property is realized of their entire property.

11. Seznam použitých zdrojů

11.1. Bibliografické zdroje

- BIČOVSKÝ, J.**, *Bezpodílové spoluvlastnictví manželů*, Praha: Orbis 1978, s. 13
- DVOŘÁK, J., MALÝ, K. a kol.**, *200 let Všeobecného občanského zákoníku*, Praha: Wolters Kluwer 2011, s. 403, ISBN 978-80-7357-753-7
- DVOŘÁK, J., SPÁČIL, J.**, *Společné jmění v teorii a judikatuře*, 2. vydání, Praha: Aspi 2007, s. 246. ISBN 978-80-7357-262-4
- HÁSOVÁ, J. a kol.**, *Insolvenční zákon. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck 2014, s. 1212. ISBN 978-80-7400-555-8
- HÁSOVÁ, J.**, *Právní otázky podnikání v SRN*. Vyd. 1. Praha: C. H. Beck 2011, s. 272 - 273. ISBN 978-80-7400-411-7
- HRDINA, A.**, *Kanonické právo*, Praha: EUROLEX BOHEMIA s.r.o. 2000, s. 270, ISBN 80-86432-26-2
- HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., WESTPHALOVÁ, L. a kol.**, *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář*. 1.vydání. Praha: C. H. Beck 2014, s. 2-5. ISBN 978-80-7400-503-9
- KINCL, J., URFUS, V., SKŘEJPEK, M.**, *Římské právo*, 2. vydání, Praha: C. H. Beck 1995, s. 133-134. ISBN 80-7179-031-1
- KLABOUCH, J.**, *Manželství a rodina v minulosti*, Praha: Orbis 1962, s. 64-65
- KOTOUČOVÁ, J., RABAN, P.**, *Konkurs a vyrovnání*, Praha: ORAC, s.r.o., 2001, s. 12. ISBN 80-86199-26-6
- KOZÁK, J., BUDÍN, P., DADAM, A., PACHL, L.**, *Insolvenční zákon a předpisy související. Nařízení Rady (ES) o úpadkovém řízení. Komentář*. Praha: ASPI, a.s., 2008, s. XV. ISBN 978-80-7357-375-1
- KRČMÁŘ, Z.**, *Zákon o konkursu a vyrovnání ve znění zákona č. 105/2000 Sb., s poznámkami a judikaturou*, Praha: IFEC s.r.o. 2000, s. 1
- MALÝ, K. a kol.**, *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*, 3. přepracované vydání, Praha: Linde 2003, s. 124. ISBN 80-7201-433-1
- MARŠÍKOVÁ, J. a kol.**, *Insolvenční zákon s poznámkami, judikaturou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy*. 2. vydání. Praha: Leges 2014, s. 488. ISBN 978-80-87576-80-9

POHL, T., *Zákon o konkursu a vyrovnání*, Praha: Prospektrum spol. s.r.o. 2000, s. 139. ISBN 80-7175-092-1

SCHELLE K., FRÝDEK M., *Vývoj konkursního práva*, Brno: KEY Publishing s.r.o. 2010, s. 5. ISBN: 978-80-7418-073-6

TRETERA, J. R., *Stát a církev v České republice*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství 2002, s. 25, ISBN 80-7192-455-5

VOJÁČEK, L., SCHELLE, K., TAUCHEN, J. a kol., *Vývoj soukromého práva na území českých zemí*, 1. díl, 1. vydání, Brno: Masarykova univerzita 2012, s. 502-503. ISBN 978-80-210-6006-7

WINTEROVÁ, A., a kol., *Civilní právo procesní*, 6. vydání, Praha: Linde 2011, s. 590. ISBN 978-80-7201-842-0

11.2. Odborné články, vědecké práce a internetové zdroje

DVOŘÁK, T., Společné jmění manželů a insolvenční zákon. In: *Právní fórum* 2010/ 2. Dostupné v systému ASPI. ISSN 2336-517X

GARBER, J., What is Community Property? *About Money*[online]. Dostupné z: <http://wills.about.com/od/howtoavoidprobate/a/communityprop.htm>

HARTOVÁ, B., *Vývoj právní úpravy konkursu na území ČR*, Praha: 2009, s. 22. Diplomová práce na FPR UK, vedoucí práce: JUDr. Tomáš Pohl

HELDES, J., *Společné jmění manželů a insolvenční řízení*[online]. Brno: 2013, s. 55. Diplomová práce na FPR Masarykovy univerzity. Vedoucí: JUDR. Radim Chalupa, Ph.D [cit19.3.2015]. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/325642/pravf_m/Jan_Heldes_diplomova_prace.pdf.

KOŠTÁL, P., Konkursy v USA, *Konkursní noviny*[online]. Brno: Cooper press s. r. o. 2001 [cit19.3.2015]. Dostupné z: <http://www.kn.cz/clanek/konkursy-v-usa>.

KOZÁK, J., *Nové úpadkové právo v České republice*, *Právní zpravodaj*, Praha: C. H. Beck 2/2008, s. 3

MŇUKOVÁ, K., *Církevní a civilní forma manželství v 19. a 20. století* [online]. Brno: Masarykova univerzita 2011, s. 29 [cit. 12.12.2014] Dostupné z: http://is.muni.cz/th/152784/ff_m/DP_K.Mnukova.pdf

MOLNÁR, P., *Vývoj úpadkového práva v Českých zemích v letech 1627 až 1991*[online]. Olomouc: 2013, s. 37. Diplomová práce na FPR UPOL,

vedoucí práce: JUDr. Mgr. Ondřej Horák, PhD [cit. 20.12.2014] Dostupné z:
<https://theses.cz/id/qgtk8c/00121326-277703611.pdf>

NOVOTNÁ, P., *ADR a insolvency: Poznatky z USA*[online]. Dny práva. Brno: Masarykova univerzita 2009 [cit.19.3.2015]. ISSN 978-80-210-4990-1. Dostupné z:
http://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2009/files/prispevky/rozhodci_rizeni/Novotna_Petra_1057_.pdf

PÁČL, L., *Nové a staré insolvenční/konkursní právo*. Plzeň, 2012, s.14. Diplomová práce na FPR ZČU, vedoucí práce: JUDr. Jan Blažek.

ŘEHÁČEK O., Osobní bankrot manželů a jeho řešení v soudní judikatuře. In: *Bulletin advokacie 2011/7-8*[online]. Praha: Česká advokátní komora, 2011, s. 43 [cit. 7.3.1015]. ISSN 1210-6348. Dostupné z:
http://www.cak.cz/assets/ba_7-8_2011_web.pdf

SINGEROVÁ, M., *Oddlužení manželů*. Praha: 2013, s. 59. Rigorózní práce na FPR UK. Vedoucí práce: JUDr. Petr Smolík, PhD

SKŘIVÁNKOVÁ, K., Krátký exkurz do německého insolvenčního práva, *Konkursní noviny*[online] [cit.19.3.2015]. Dostupné z: <http://www.konkursni-noviny.cz/clanek/kratky-exkurz-do-nemeckeho-insolvenčního-prava>

SKŘIVÁNKOVÁ, K., Krátký exkurz do německého insolvenčního práva III, *Konkursní noviny*[online][cit.19.3.2015]. Dostupné z:
<http://www.kn.cz/clanek/kratky-exkurz-do-nemeckeho-insolvenčního-prava-cast-iii>

STARÁ, I., *Několik poznámek k proměnám majetkového práva mezi manžely* [online]. Dny práva, Brno: Masarykova univerzita 2010, s. 3 [cit. 18.11.2014]. Dostupné z:
[http://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2010/files/prispevky/08_promeny/S-tara_Ivana_\(3871\).pdf](http://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2010/files/prispevky/08_promeny/S-tara_Ivana_(3871).pdf)

THE ROBBINS COLLECTION, SCHOOL OF LAW, UNIVERSITY OF CALIFORNIA AT BERKELEY, *The Common Law and Civil Law Traditions* [online] [cit.19.3.2015]. Dostupné z:
<https://www.law.berkeley.edu/library/robbins/CommonLawCivilLawTraditions.html>

WINTEROVÁ, A., Incidenční spory. In: *Bulletin advokacie 2003/4* [online]. Praha: Česká advokátní komora, 2003, s. 12 [cit. 1.3.2015]. Dostupné z: http://www.cak.cz/assets/files/183/BA_03_04.pdf

ZOULÍK, F., Vývoj insolvenčních řízení, In: *Právní Fórum*[online]. 2009 [cit. 11.2.2015]. Dostupné z: <http://www.pravnickeforum.cz/archiv/dokument/doc-d8554v11354-vyvoj-insolvenčních-řízení/>

11.3. Legislativní zdroje

Císařské nařízení č. 337/1914 ř. z., jímž se zavádí řád konkursní, řád vyrovnávací a řád odpůřčí, ze dne 10. prosince 1914

Důvodová zpráva (182/2007 Dz.) k návrhu zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon)

Insolvenzordnung vom 5. Oktober 1994 (BGBl. I S. 2866)

Konkursní řád č. 1/1869 ř. z. ze dne 25. 12. 1868

U.S. Code: Bankruptcy Code, Chapter 1-15

Všeobecný zákoník občanský č. 946/1811 ř. z, ze dne 1.června 1811

Zákon č. 64/1931 Sb., kterým se vydávají řády konkursní, vyrovnací a odpůřčí, ze dne 27. března 1931

Zákon č. 265/1949 Sb., o právu rodinném, ze dne 7. prosince 1949

Zákon č. 142/1950 Sb., o řízení ve věcech občanskoprávních (občanský soudní řád), ze dne 25. října 1950

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ze dne 4. prosince 1963 ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ze dne 26. února 1964

Zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, ze dne 11. července 1991

Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ze dne 30. března 2006 ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ze dne 3. února 2012

11.4. Judikatura

Usnesení Vrchního soudu v Praze č. j. 1 VSPH 669/2009 (KSPL 54 INS 4966/2009-A-21) ze dne 15.12.2009

Rozsudek Vrchního soudu v Praze sp. zn. ICm 900/2010, 103 VSPH 53/2011
(KSUL 45 INS 797/2009-C6-2)

Usnesení Vrchního soudu v Praze sp. zn. 3 VSPH 423/2012-A-14,
(KSCB 25 INS 1565/2012-A-14)

Usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem - pobočky v Liberci
č. j. 57 ICm 419/2010-79, (KSLB 57 INS 5513/2009-C5-4)

Usnesení Krajského soudu v Praze č. j. KSPH 40 INS 5210/2010-B-9